

Moeder

van Stanislav Witkiewicz
bewerking Jules Terlingen
toneelgroep de Appel 2005

personen

Nina	<i>(moeder)</i>
Leon	<i>(haar zoon)</i>
Zofia	<i>(verloofde van Leon)</i>
Lucyna	<i>(vriendin van Leon)</i>
Antoni	<i>(uitbater)</i>
Dorota	<i>(dienstmeid)</i>
Ciełeciewicz	<i>(theaterdirecteur)</i>
Anders Östlund	<i>(echtgenoot van moeder, vader van Leon, al jaren dood)</i>
Plejtus	<i>(vader van Zofia)</i>

Deel 1

(Er wordt gezongen; Leon komt bij zijn moeder zitten)

Leon:

Nog nieuws?

Moeder:

Ach gaat toch weg

Ik ben veel te moe

Leon:

En waar komt dat door

Moedertje?

Waardoor?

Moeder:

Ja

Laten we het daar niet over hebben

Laten we het nergens over hebben

Begrijp je dan niet

Dat je voor mij

Een monsterlijke nachtmerrie bent

(geeft Leon geld; terwijl ze haar breiwerk even neerlegt en voor zich uit staart; langzaam en venijnig)

Moeder:

Een bloedzuiger is het
Een vampier
Precies zijn vader
Maar misschien ben ik tegenover hen alle twee
Wel onrechtvaardig
Misschien komt het gewoon omdat hij is
Zoals hij is
Waarom zou ik een ander bestaan
Dan wat ik heb
Te danken moeten hebben-
Heb ik soms iets buitengewoons
Gepresteerd
Nee-
Niks-
Ik ben een ordinaire kloek
En niets meer dan dat

Theaterdirecteur:

Sommige moeders hebben gelukkige
Gerespecteerde kinderen nodig
Andere ongelukkige:
Anders kan hun goedheid als moeder
Niet aan de dag treden
Nietzsche

Moeder:

Maar waarom moet ik dan zo vreselijk lijden?
O god-
Mijn leven schiet als een gruwelijke droom
Voorbij aan dat andere bestaan:
Mijn ware bestaan
Dat gestorven is-
Ik moet me alles bewust worden
Misschien geeft dat me de kracht
Om nog ergere dingen te verdragen
Die in het verschiet liggen
Ooit was ik een knappe jonge vrouw
Ik had een ziel
En zelfs een lijf van vlees en bloed
Voor mij was niets te veel en niks te goed!
(pauze)
Ik betaal zijn boeken
Ik betaal de huur van zijn kamer
Ik betaal zijn boetes bij de bibliotheek
Hoe moet ik dat allemaal bolwerken
Met dit breiwerk
De idioot!
De domkop!
Laat hij in godsnaam eens

Iets nuttigs gaan doen
In plaats van mijn geld uit te geven
Aan die zogenaamde opleiding van hem
Hij zal toch nooit van zijn leven
Iets fatsoenlijks op papier krijgen-

Theaterdirecteur:

Mevrouw
Laat uw zoon zijn moeder
Tot voorbeeld nemen
U hebt geschilderd
U beschikte over een groot muzikaal talent
U hebt lang niet onaardige novellen geschreven-

Moeder:

Ach-
Er is hier toch verder niemand die luistert
Echt niet
Die eeuwige eenzaamheid ook
En nergens een woord van troost

(de telefoon gaat; Zofia neemt op, moeder praat verder)

Moeder:

Ik weet niet waarom ik ineens
Aan zijn lach moet denken
Leon heeft dezelfde lach
Alleen klinkt die bij hem
Nog onaangenamer
Alles wat zijn vader deed
Doet hij ook
Maar dan slechter
Wat bij zijn vader
Een openlijke misdaad was
Is bij hem een kleine gemene rotstreek
Iets smerigs
Dat wordt platgetrapt
Door een glimmende schoen
Alleen het staartje is te zien
Maar voor mij is dat voldoende
Och wat een miezerig ventje
Die zoon van mij
Waarom heb ik hem ook niet
Van kinds af aan wodka gegeven
Dan was hij tenminste klein gebleven
Dan was hij niet zo'n volwassen nul geweest
Als hij nu nog zo'n lilliputter
Zo'n bloedje was geweest
Had ik misschien van hem kunnen houden

(zingt een lied)

*Een moeder laat haar zoon niet vallen
Voor moeder blijft hij nummer een
Een moeder laat haar zoon niet vallen
Een moeder laat jongen nooit alleen*

Ik lijk wel volkomen te verzuwen
Ik
Barones von Obrock
Misschien is het maar flauwekul
Met die von Obrocks met ck
Misschien zijn we gewoon obroki's
Met een kleine o en een k
Wat paardenvoer betekent

Dorota:

Mevrouw heeft weer eens te veel gedronken?
En waarschijnlijk op uw nuchtere maag?
Kon u dan niet wachten tot het avondeten?

Moeder:

Ach-

Dorota:

Tjonge jonge jonge
En dan zeggen ze nog wel
Dat goede rassen nooit verzuwen
Zelfs niet onder de allerbelabberdste
Omstandigheden-

Moeder:

Dorota!

Alles knettert en gaat van verholen
Wellust tekeer!
Ik heb drie minnaars gehad!
-Zal ik hem dat vertellen
Of toch maar niet?
Ach Dorota
Wil je macaroni opzetten
In koud water graag
Op zijn Italiaans
Daar houdt de jonge heer zo van-
Wat fijn om moeder te zijn
En het je zoontje naar de zin te maken
Ja toch?

Dorota:

Zeker

Ik ben ook moeder geweest

Maar ik heb geluk gehad:
Mijn zoon is gestorven

Moeder:

Ach! Ga toch weg!
Wegwezen!
Naar je macaroni!
Mijn zoon leeft
Omdat hij de mensheid nog moet verlossen
Hij is een groot denker
Dorota
Maar tevens nogal kwetsbaar
Zulke mensen mogen niet dood

Dorota:

Ik wil niet kwaadspreken over uw zoon
Maar soms kun je inderdaad
Maar beter op een prettige manier
Aan je kind terugdenken
Dan hem gezond en wel
In je buurt te hebben
Wie weet hoe mijn Frederik
Nu zou zijn geweest
In dit hondenleven
Misschien wel net zo wreed
En kwaadaardig als uw zoon
Leon

Moeder:

Maar Dorota toch
Zie je dan niet
Voel je dan niet
Dat ik lijd?
Afschuwelijk lijd?
Ik kan niet meer werken
En hij –
Hij is aldoor met iets anders bezig
En ik voel zo'n afstand
Hij staat zo boven alles
Dat ik hem maar niet
Aan zijn verstand kan brengen
Dat ik niet meer verder kan
Met dat breiwerk

Dorota:

Mensen als hij
Verdrinken in hun eigen leugens
Hij had slaag moeten krijgen
Toen hij nog jong was
Hij liegt alles aan elkaar

Hij bedriegt zichzelf
En zijn bloedeigen moeder
Hij belazert zichzelf en de anderen
Net zolang tot niemand hem nog
Onder die stapel leugens vandaan kan krijgen
Hij zal er tot het einde op los moeten liegen
En hij zal niet de laatste zijn die erin blijft
In die leugens
Ook dat kan

(moeder gaat verder alsof ze het niet heeft gehoord)

Moeder:

Ik moet ineens
Aan die man van mij denken
De herinnering aan hem
Is nog altijd heilig onder het geboefte
Wist je dat?
Aan dagdromen van die man
Heeft elke jonge bandiet behoefte-
Ach-
Het was gewoon een afschuwelijke mesalliance
En god heeft me daarvoor gestraft
God houdt niet van mesalliances
Mesalliance
Dat is Frans
Mesalliance-

Dorota:

Ja- praat maar rustig door
Ik ben zo weg

Moeder:

Weet Dorota wel
Dat mijn man aan de galg gestorven is?
In Castel del Assucar in Brazilië
Als rivierpiraat
Hij heeft allerlei
Uiterst riskante expedities op touw gezet
Maar dat doet er nu niet toe-
Eén ding moet ik hem nageven:
Hij had een schitterende bariton
Hij was knap
En hij was dapper-
En hij beschikte over een rijke fantasie
En bovenal: hij had nooit last van zijn geweten
Het was een echte geluksjager die man van mij
Un vrai chevalier de fortune

(Antoni speelt een lied)

Theaterdirecteur:

In de schouwburgen van
Parijs Praag Wenen
Berlijn
Bestond ooit een instelling die diende
Tot het doen slagen
Van toneelvoorstellingen-
De claque
Het schijnt dat Keizer Nero
Voor het eerst gebruik gemaakt heeft
Van betaalde bijvalverwekkers
Toen hij in een amfitheater in Rome
Het publiek trachtte te vermaken
Als liedjeszanger-
Ja
De claque heeft een lang leven gehad
En is zich vooral in de 19de eeuw
In de theaters gaan nestelen
Het was toen tamelijk gewoon
Dat een schouwburg er een chef de claque
Op na hield
Zo iemand kocht een groot aantal plaatskaarten
Voor zijn claqueurs
Meestal studenten
Die niets anders hoefden te doen
Dan op zijn tekens
In gejubel uitbarsten-
De chef de claque liet zich
Rijkelijk onderhouden
Door schrijvers
En spelers-
Er waren er maar weinig
Die meenden op eigen talent
Te kunnen vertrouwen-
De chef de claque
Besprak het stuk met de schrijver
Of de prima donna
Hij woonde repetities bij
Om te bepalen wanneer
Bijval was geboden
Hij stelde vast hoeveel claqueurs
Er nodig waren-
Wat bij belangrijke premières
Kon oplopen tot een derde
Van het aantal beschikbare plaatsen
Hij koos die plaatsen zo
Dat de strategische punten in de zaal
Bezet waren
En vanaf zijn parterreplaats
Gaf hij tekens geven met zijn hoofd

Zijn monocle
Zijn hand
Zijn stok-
Verschillende tekens
Voor verschillende soorten bijval
gelach-
Gestamp-
Gejuich
Gesnik-
Soms daagde naast de claque
Ook de clique op-
Betaalde krachten die men liet aanrukken
Om het werk van de concurrent
Met gefluit en geschreeuw
Om zeep te helpen-
De macht van de claque lijkt voorbij
Tegenwoordig maakt men gebruik
Van vrienden en familieleden
Die naar men zegt
Geen instructie nodig hebben
Om op het juiste moment
Het succes te stimuleren

(Antoni houdt op met spelen)

Moeder:

Nog eentje
Nog eentje

(Antoni speelt nog een lied)

Theaterdirecteur:

Het is bekend
Dat mensen die weinig naar toneel gaan
Sneller ontroerd raken
Dan mensen die regelmatig gaan
Ze kunnen zich ook moeilijker een oordeel vormen
Over wat ze hebben gezien
De beroepskijker verschilt in zoverre
Van de gewone toeschouwer
Dat hij meer moet overwinnen
Voor hij zich kan laten meeslepen
Door het gebodene
Het komt zelden voor
Dat ik mij volkomen overgeef
Aan het vertoonde
Die momenten worden bovendien steeds zeldzamer
Naarmate de ervaring groeit
Maar ook beroepskijkers verschillen onderling:
'Een uitzonderlijk mooie voorstelling

Die geen toneelliefhebber mag missen'
En daar tegenover:
'Het is duidelijk dat de regisseur
Totaal niet was opgewassen
Tegen de taak dit stuk te regisseren'
De ene criticus prijst een voorstelling de hemel in
De ander brandt diezelfde voorstelling
Tot de grond toe af
Men zou dit alleen kunnen verklaren
Door de hele levensgeschiedenis
Van die twee critici na te gaan
Dat is ondoenlijk
Laten we zeggen:
Smaken verschillen

Dorota:

Nou
Ik ga maar even naar de keuken
Want straks gaat mevrouw
Zich weer zitten schamen
Omdat ze al te zeer
Haar hart heeft uitgestort
Alleen nog één ding:
Zou u niet eens ophouden met drinken?

Moeder:

Nee natuurlijk niet

Dorota:

Waarom eigenlijk niet?

Moeder:

Dat is uitgesloten
Stoppen met drinken-
Belachelijk
Ik blijf drinken
Dat is het enige dat ik nog heb
Maar hij weet dat niet-
Ik ben ook aan de morfine-
Al ben ik maar een matige gebruiker
Dorota
Het is maar een klein deel van mijn inkomen
Dat ik voor mezelf hou-
Dat laatste vertel ik Dorota
In het diepste geheim

(de telefoon gaat; Zofia neemt op, hangt op en gaat af)

Moeder:

En eigenlijk
Als puntje bij paaltje komt-
Word ik razend enthousiast
Van dat leven zonder enige zin
Die grenzeloze opoffering
In bodemloze alledaagsheid
Waar ik niettemin mateloos
Plezier aan beleef
Ik hou van ieder nisje
Ieder stofnestje
Ieder draadje
Dan geniet ik
Dorota
Dan heb ik mezelf lief
Ik zit mezelf achterna
Als mijn eigen kleine zusje
Tussen de bloemperken
Dat is geen normale liefde voor de wereld
Maar eerder een soort omgekeerd egoïsme
Hij kent dat ook
Maar hij keert dat niet om

(de theaterdirecteur tegen Antoni)

Theaterdirecteur:

Als iemand in een scène
Naar het raam loopt
Om te kijken of het regent
Kan dat van grote betekenis zijn
Dit eenvoudige gegeven
Kan een aanwijzing bieden
Voor het karakter
Of de gemoedstoestand
Van het personage
Hij kan voorzichtig zijn
Hij kan bang zijn
Berekenend
Bovendien kan de loop van het verhaal
Blijvend worden beïnvloed
Door de gesteldheid van het weer
Altijd zal de gang naar het raam
Een betekenis hebben
Die in het geheel der gebeurtenissen
Niet kan worden gemist
Daarnaast kan men zich voorstellen
Dat in een lange dialoog
De regisseur het gesprek
Wat levendigheid wil verschaffen
En de toneelspeler de opdracht

Geeft naar het raam te lopen
Om te kijken of het regent
In dat geval heeft de gang naar het raam
Geen werkelijk dramatische betekenis
En kan dus ook geen handeling worden genoemd

Er is zelfs
Een toneelhandeling mogelijk
Zonder mensen
Het tikken van een tijdbom
Bijvoorbeeld
Op een verder leeg toneel
Iemand wordt verwacht in een kamer
Op het tijdstip
Waarop de bom zal ontploffen
Even daarvoor is de man
Die de bom heeft neergelegd
Van het toneel verdwenen
Het tikken van de bom
Is een handeling
Waarom geen mensen te pas komen
Maar die haar spanning
Haar status van handeling
Ontleent aan het feit
Dat het lot van mensen
Ermee is gemoeid
Zelfs levenloze dingen
Kunnen dus drager zijn
Van de handeling

Moeder:

In het diepste van zijn ziel haat hij alles
Mij ook
Borstvoeding moest hij niks van hebben
Want hij wilde van de honger omkomen
De ziel
Tot zijn zevende jaar was hij broodmager
Zo'n nekje had hij
(maakt met duim en wijsvinger een klein rondje)
In hem heb ik mezelf lief
En misschien hou ik nog wel meer van hem
Juist omdat het zo'n zwijn is

Theaterdirecteur:

Gewoonlijk houdt een moeder
In haar zoon meer van zichzelf
Dan van de zoon-
Nietzsche

Moeder:

Daarom heb ik ook zo met hem te doen
Dat mijn hart ervan smelt
Het zijn mateloos tegenstrijdige gevoelens
Ze gaan de menselijke kracht te boven
Hij voelt hetzelfde; ik ken hem
Het enige dat erger is dan die tegenstrijdigheid
Is het gewicht ervan
Als je met je gevoel op iemand gaat leunen
Word je een loodzware last
En zul je hem uiteindelijk verpletteren
Dat is het leed van mijn zoon
Ik snap het allemaal wel
Maar ik ben niet in staat
Hem verlichting te brengen
Integendeel
Ongewild stel ik alles in het werk
Om het hem alleen maar nog zwaarder te maken
Ik weet dat hij mijn dood niet zal kunnen verwerken
Of misschien denk ik dat alleen maar
Misschien voelt dat ontaarde kind
Wel helemaal niets
En sloof ik mezelf voor niets zo uit
Maar wie kan het wat schelen
Want die hele geleerdheid van hem
Is bla-bla
Dat begrijpt niemand
Ook hijzelf niet
Zo lijkt het wel
Precies wat Dorota zegt
Hij is niet meer dan een nul
Met een zweempje slinksigheid
Of begrijp ik hem soms niet?
Misschien is hij wel ontzettend slim-
Oh enige God!
Hoe prachtig zit zelfs
Het allerbelabberdste leven in elkaar!
Overal zie je die zorg van u
Om uw eigen roem!

(ze huilt)

Dorota:

Ja hoor

Theaterdirecteur:

Grond verlies je
Taal niet
Milosz-

(Antoni speelt een lied; moeder huilt; Leon op)

Leon:

Mamaatje aan het huilen?
Weer een zenuwaanvalletje zeker?
Hee!
Hou daar eens mee op!

Dorota:

Mevrouw heeft zich weer eens als een goddeloze
Een gat in de kraag gezopen
En ik had vandaag nog zo de hoop
Dat ze normaal zou doen

Leon:

Zijn we nu weer kalm
Zonder al die overgevoeligheid?

Moeder:

Ik ben zo weer goed-
O Leonneke
Ik ben aan het eind van mijn krachten
Als jij er niet was geweest
Dan had ik geen moment langer geleefd
Ik ben zo weer rustig-
Echt-
Je weet toch dat ik voor jou alles
Alles-

Leon:

Weet ik lieverd
Weet ik toch
Alleen-
Waarom moet je mij meteen weer overrompelen
Met die totale opoffering van je
Jij zou eens bij jezelf na moeten gaan
Wat je zou doen
Als je niet mijn moeder was geweest

Moeder:

Wat ik zou doen als-
Heh?

Leon:

Ja-
Als je gewoon de hele dag zou kunnen doen
Wat je zou willen doen
Volgens mij zou je precies hetzelfde doen
Of niet?

Moeder:

Ja dat denk ik wel ja

Leon:

Oké

Moeder:

Waarom moet ik eigenlijk kalm zijn?

Moet ik me soms voorbereiden op slecht nieuws?

Leon:

Niet dat ik weet

Moeder:

Op goed nieuws dan?

Leon:

Dat dacht ik wel

Moeder:

O mijn god-

Leon:

Luister moeder

Ik heb besloten de laatste vijf relaties-

Waar ik overigens op nogal vreemde wijze

In verstrikt ben geraakt-

Allemaal te beëindigen

Tegelijk

En te trouwen met iemand

Uit een volkomen andere psychische sfeer

Moeder:

Nou ja-

Leon:

Ja

Moeder:

Ik weet hoe verschrikkelijk verstrooiend

Al die zogenaamde vrouwen van jou

Op je intellect werken

Maar-

Leon:

Lieve moeder

Een zoon van een mislukte timmerman

En zanger

Moet zich een zekere-

Desnoods psychische mesalliance

Kunnen veroorloven
Vind je niet?

Moeder:
Wat zeg je nu

Leon:
Jazeker
Een andere mesalliance zou ik trouwens
Moeilijk aan kunnen gaan

Moeder:
Is ze rijk

Leon:
In de eerste plaats zijn we zelf
Ook maar een stel smakeloze randfiguren
We deugen geen van allen
Jij ook niet
Moeder

Moeder:
Leonneke!

Leon:
Grapje
En op de tweede plaats
Nee
Ze is niet rijk

Moeder:
O

Leon:
Ze heeft eigenlijk helemaal niets
Ze is slecht opgevoed
Ze heeft rampzalige omgangsvormen
En ze heeft nergens zin in
Ze is zelfs mijn type niet

Moeder:
Ja maar –

Leon:
Weet je nog wat wijlen mijn oom zei:
Trouw nooit met iemand die jouw type is
Want elk mooi meisje op straat
Zal als echtgenote boven haar uitstijgen
En Zosia is mooi
Ze bevalt me buitengewoon

Hoewel dat beter niet zo zou moeten zijn
Maar goed
Laat geelkoper
Maar een verbinding aangaan
Met een legering van geelkoper en goud
Ze zit daar op mij te wachten
Wat vind je ervan?
Ze is echt heel mooi
En ik weet het-
Het zou niet zo moeten zijn
Maar ze bevalt me
Het schijnt dat juist dat soort combinaties
Pas echt de moeite waard zijn

Moeder:

Ja en het gevaarlijkst

Leon:

Ja
Maar daar gaan we het nu niet over hebben
Dat slaat ook nergens op
Ik bedoel
Kijk naar de gevaren om ons heen
Wat zich allemaal aandient
Aan de horizon
Die zijn vele malen groter
Bovendien heeft Zosia iedere zin
In het leven verloren

Moeder:

He?

Leon:

Ja
Dat is inderdaad wel een beetje vreemd
Voor zo'n een oorspronkelijk type als zij
Maar hebben we onze eigenschappen
Nu niet perfect gecombineerd?
Ze zullen ons van pas komen
Moeder
Zij is het ideale tegengif
Voor mijn intellectuele oververmoeidheid
Waar ik de laatste tijd
Ook steeds meer last
Van begin te ondervinden
Jij denkt dat ik niets uitvoer
Maar ik ben overwerkt
Jazeker!
Ik sta namelijk op het punt
Belangwekkende inzichten

In mijn werk te verwerven
Vandaar
Overigens
En dat had ik je nog niet verteld
Mijn aanstaande echtgenote
Heeft ook één goede eigenschap:
Ze begrijpt alles wat ik tegen haar zeg

Moeder:

Hoe lang kennen jullie elkaar dan al

Leon:

Nog maar net
Mijn fundamentele ideeën
Heb ik tegenover haar
Nog niet uit de doeken kunnen doen

Moeder:

Dat is nu juist het fundamentele-
Dat ik jou niet begrijp
Dat is het enige
Wat ik weet

Leon:

Nee luister nou

Moeder:

Nee
Luister jij nu maar eens!
Zie jij dan echt niet
Dat ik het niet langer aan kan?
Straks drukt er nòg een zware last op mij
En dat kan ik niet aan
Lionneke
Dat kan ik niet
Ik kan dat niet meer
Met mijn laatste krachtinspanningen –

Leon:

Nog een jaartje
Moeder
Hooguit
Misschien twee
Een twee jaar
Niet langer
Echt niet
Dat moet je vol kunnen houden
Toegegeven
Mijn ambities zijn wat geld betreft
Ongewoon hoog

Ik weet het
Maar ik kàn geen goede partij trouwen
Moeder
Ik krijg het gewoon niet voor elkaar
Mocht het er ooit nog van komen
Dan ben jij de eerste
Die ervan zal profiteren
Echt waar
En dan zal ik om de eerste de beste futiliteit
Weer voorgoed met haar breken
Dat beloof ik je

Moeder:
Dit soort ambities gaan aan mij voorbij
Met mij breek je niet zomaar

Leon:
Nee natuurlijk niet
Je bent mijn moeder

Moeder:
Op sommige momenten
Weet ik gewoon niet meer
Wie ik ben

Leon:
Als moeder ben je goed genoeg
Ach!
Ik wilde zò graag voor één keertje
Deze onaangename gesprekken zien te vermijden
Alsjeblieft
Eén avondje maar
Je moet hier wel een engel zijn
Om niet mesjoche te worden-

Moeder:
Voor jou is het niet meer
Dan een onaangenaam gesprek
Maar voor mij is het heel mijn leven-

Leon:
Zo is het wel weer genoeg ja

Dorota:
Daar gaan we weer

Leon:
Mijn God
Eén avond met rust te worden gelaten!

(verzinkt in gepeins)

Ik denk dat ik over een jaar
Misschien al over negen maanden
Professor zal zijn
In mijn eigen school
Die ik van plan ben op te richten

Moeder:

Zomaar?
Zonder dokterstitel?
Zonder docentschap?
En vooral:
Zonder kruiwagen?
Overdrijf je nu niet een beetje
Mijn zoon?

Leon:

Mijn moeder moet me zonodig
Weer ontmoedigen

Moeder:

Ja-

Leon:

En hoe vaak heeft ze dat al
Niet gedaan

Moeder:

Ik weet het
Ik verpruts alles
En als compensatie
Voor dat voortdurende ontmoedigen
Onderhoud ik ook nog eens allerbelabberdst
Maar wat zou nu voor jou
De waarde hiervan kunnen zijn?

Leon:

Moet ik dan maar meteen
Pooier worden?
Of spion?
Is dat wat je wilt?

Moeder:

Is het nu nodig
Zulke vreselijke dingen te zeggen?

Leon:

Dat zijn beroepen
Waar je geen vooropleiding voor nodig hebt
En die intellectueel
Ook niet zo uitputtend zijn

Moeder:

Begrijp jij dan niet
Dat ik je ogen wil openen
Voor wat er in de wereld te koop is jongen
Heb jij er ooit over nagedacht
Wat of wie je zult zijn
Als ik er straks ineens
Niet meer ben?

Leon:

Jawel
En alleen Zosia is in staat
Mij in dat geval van zelfmoord af te houden
Want jij begrijpt één ding niet
Moeder: dat ik werkelijk van je hou
Ik heb me tot nu toe
Geen leven zonder jou kunnen indenken

Moeder:

Jij denkt dat je gevoelens hebt
Maar je bent alleen maar
Sentimenteel-
Bij het idee aan mijn eventuele dood
Denk jij maar één ding: jouw zelfmoord
Die overigens nooit zal plaatsvinden
Omdat je daar sowieso te schijterig voor bent
En dat is een feit

Leon:

Als dat al zo is
Dan is dat jouw schuld
Want jij hebt me zo opgevoed

Moeder:

Je was ook zo'n zwak ventje vroeger
Ach! Wat zeg ik ook!
Wat is dit voor gesprek?
Dit is toch afschuwelijk!

Leon:

Hou er dan mee op
Neem het leven zoals het is

Moeder:

Ja! Wat wil dat zeggen?
Dat je je arme moeder moet uitzuigen
Tot ze erbij neervalt
Als een overwerkt stuk vee!

Leon:

Jij-

Moeder:

Ja ik tragiseer!
Ik weet het heus wel
Logisatie tegenover tragisatie
Nietwaar?
Ik weet het wel
Ik weet het heus wel
Jij logiseert je kennis over de toekomst
Van de mensheid
En ik tragiseer mijn kennis over mezelf
En over jou
Voilà
Nou ja-
Oké

Leon:

Wat levert zo'n gesprek als dit nu op?
De enige conclusie is
Dat ik mijn studie eraan geef
En op een volstrekt hersenloze manier
Mijn eigen geld moet gaan verdienen

Moeder:

Ach Leonneke
Denk jij nu echt
Dat ik werkelijk ben zoals nu-
Zoals ik nu met je praat?

Leon:

Dat weet ik moeder
Dat weet ik toch
Ik weet alles
Ik ben niet het zwijn
Waar jij me voor houdt
Het komt allemaal ook wel weer goed

Moeder:

Ik wil maar één ding:
Dat jij je ten aanzien van jezelf geen illusies maakt
Misschien gaat jouw studie me boven mijn pet
Maar geloven doe ik er niet in

Leon:
Moeder-

Moeder:
Jij begrijpt helemaal niets van het leven
Als een pantser scherm ik je af
En ik hoop niet dat je het moment zult meemaken
Waarop je erachter zult komen
Dat dat hele leven van jou
Niemand en niets anders is dan ik!

Leon:
Denk jij dat ik dat niet weet?
Ik had het net niet voor niets over zelfmoord

Moeder:
Hou toch op
Als je had geweten dat ik dit zou zeggen
Dan was je niet alleen nooit tegen mij
Over die zelfmoord begonnen
Maar was het hele idee
Niet eens bij je opgekomen

Leon:
O jawel! Absoluut!
En dan had ik dat allemaal niet hoeven horen-
Wat je zegt over mij-
Dat ik er te schijterig voor ben

Moeder:
Dat is toch zo?

Leon:
Nee
Dat is niet zo!

Moeder:
Nee!
Jij gaat straks een of andere bergtop beklimmen
Of je stort je in een of ander duel
Nietwaar?
Alleen maar om mij ongerust te maken
Maar dat is het niet Leonneke
Niet dat-

Leon:
Nee dat weet ik wel
Ik heb de moed niet om houthakker te worden
Of postbeambte of zoiets
Daar draait het allemaal om

Daarover gaan die gesprekken van ons
En ze zijn niet eens tragisch
In hun openhartigheid
Nou
Zal ik Zosia dan maar gaan halen?

Moeder:

Ik ben vreselijk bang
Dat ik haar zal moeten haten

Leon:

Ik ben ergens anders bang voor
Namelijk dat je binnenkort zult ophouden
Van me te houden als je haar eenmaal
Hebt leren kennen-
Je had nog zo gezworen
Dat soort dingen nooit meer
Tegen mij te zeggen
Maar niks hoor
Je moest zo nodig weer-
Die afschuwelijke ellende van daden
Die van binnenuit worden afgedwongen
En waarvoor dat hele domme
Zogenaamd menselijke omhulseltje
Zich van angst in allerlei bochten wringt-
Ik ga Zosia wel even halen
Afgezien van haar onverbiddelijke luiheid
Is het echt een schatje
Ik ben zo terug

(af)

Moeder:

Hij heeft gelijk
De bandiet

Dorota:

Een moederhart
Dat is een ding apart
Pas op dat je zo'n hart
Niet met een ander ding verwacht
Een hart dat alles tart
Al wordt het nog zo hard gesard
Dat is beslist een moederhart

Het hart is absoluut onmisbaar
Voor de bloedsomloop
En als het bloed geen omloop heeft
Dan is er weinig hoop
Dus of je hart van goud is

Of gebroken of vervet
Je kan gewoon niet zonder
En je moet derhalve met

Men kent de hartenkreet
En menig ander hartgebrek
En bij het eten krijg je wel eens
Hardgebakken spek
De een gaat op safari
In het hart van Afrika
De ander is tevreden
Met een hart van chocola

Maar een moederhart
Dat is een ding apart
Pas op dat je zo'n hart
Niet met een ander ding verwacht
Het antwoord op de vraag:
Wie krijgt de koek en wie de gard
Dat weet alleen een moederhart

Er kan gegeten worden

Moeder:
Waar is mijn muts?

Dorota:
In je tas!

Moeder:
Waar is mijn hele opvoeding gebleven
En mijn zogenaamd aristocratische finesse?
Ik moet me toch concentreren op de laatste strijd
En mezelf zijn
Wederom

(er wordt gegeten)

Theaterdirecteur:
De tragedie veroorzaakt verschijnselen
Die lijken op verdriet
Het lijden van de held
Wordt door de toeschouwer overgenomen
En het merkwaardige is
Dat de mens dit lijden zoekt
En daarbij zoveel lust ondervindt
Dat hij bereid is ervoor te betalen
Terwijl men toch mag aannemen
Dat in het dagelijks leven
Het lijden zoveel mogelijk

Zal worden vermeden
En hier stuiten wij op de katharsis
Van Aristoteles
Het is de taak van de tragedie
Zegt Aristoteles
Door vrees en medelijden op te wekken
De bevrijding van soortgelijke gemoedsaandoeningen
Bij de toeschouwer te bewerkstelligen
Dit opwekken van vrees en medelijden
Brengt een lustgevoel teweeg
Voor deze lustgevende werking gebruikt Aristoteles
Het begrip katharsis
En dat betekent: reiniging

(Leon en Zofia op)

Leon:
Moeder
Zie hier mijn verloofde
Zofia
De enige vrouw
Die we zonder enige innerlijke dissonant
Toegang tot ons huis kunnen verschaffen

Moeder:
In mijn huis
Niet òns huis

Zofia:
Dag mevrouw

Moeder:
Dag kind

Leon:
Mijn moeder houdt er soms van
Zich erger voor te doen dan ze is
Let er maar niet op
(tegen moeder)
Haar vader komt ook bij ons wonen

Moeder:
Welja

Leon:
Die is ook timmerman geweest
Net als die van mij

Moeder:

Jouw vader was zanger
Leonneke
(*tegen Zofia*)
Aangezien u van plan bent
Met de hele familie bij ons in de kost te komen
Kunt u maar beter meteen
De hele waarheid horen

Leon:

Ja
Maar met dit verschil
Dat wij hier nu niet van start gaan
Met een of ander drama à La Ibsen

Moeder:

La Ibsen?
Jongen toch

Leon:

Met die zogenaamde beroepentragedies
En de tekortkomingen daarvan in die beroepen
Etcetera
Dan maar liever een tragedie
Van koude soepen en droog gekookt vlees
à La Strindberg

Moeder:

La Strindberg
Oké
Zo kun je alles wel omlaag halen jongen
Je behandelt Ibsen en Strindberg
Al net zo als mij

Leon:

Nouja
Whatever

Moeder:

Wat is er genialer
Dan de Spooksonate
Van August Strindberg?
Vi hat brutit och gått isär
Så oändligt många gånger
Men så dras vi ihop igen-

Leon:

Laat maar zitten

Theaterdirecteur:

Theater is een orkestrale kunst
En Strindberg wilde behalve symfonieën-
Freule Julie
Dodendans
De vader-
Ook kamermuziek maken-
Kamerstukken
Niet te groot
Fijn-
Bijzonder-
Onweer
Het afgebrande huis
De Pelikaan-
Spooksonate
Hij had overigens het plan
Nog twintig kamerstukken
Te schrijven
Maar dat plan heeft Strindberg
Nooit verwezenlijkt
Hij schreef Spooksonate
In een paar dagen-
Van eind februari
Tot begin maart
1907
Spooksonate
Is ijzingwekkend-
Even verschrikkelijk als het leven zelf
Wanneer je met de jaren
De schellen van de ogen vallen
In elk huis
In elk mens
Schuilt ellende
Maar de mensen zijn
Te hoogmoedig
Om dat toe te geven
Men pocht en praalt
Met ingebeeld geluk
De ondertitel *Kama Loka*
Betekent in het Sanskriet
Gebied der begeerte
Strindberg schreef spooksonate
Alsof het zijn laatste stuk was
Tot zijn handen er letterlijk
Van bloedden
Hij schreef het stuk
In de hoop op een betere wereld
In de vaste overtuiging
Dat wij leven in een wereld van illusies
Vol misleiding en bedrog

Spooksonate is het begin
Van de moderne toneelliteratuur
En zou eigenlijk
Spookachtige Sonate
Moeten heten
Zoals het Geistertrio
Van Beethoven
Die bijnaam dankt aan
Een bepaalde notenfiguur
Die spookachtig zou zijn
In de 19de eeuw had het de bijnaam
Fledermaus-trio
Om dezelfde reden
Ik hoor dat spookachtige niet zo
Interessante muziek
Wat moeilijk toegankelijk
Je moet er vaak naar luisteren
Dat heb ik mogelijk
Nog niet genoeg gedaan
Dat Geistertrio is
Het pianotrio dat
Beethoven opdroeg aan
Gravin Erdödy
Een raadselachtige vrouw
Afkomstig uit een voorname
Oostenrijks-Hongaarse familie
Beethoven had kamers in haar appartement-
We weten niet veel van haar
Er zijn geen brieven bewaard gebleven
Wat wij wel weten
Is dat het gerucht ging
Dat zij een aandeel
Zou hebben gehad
In de dood
Van haar zoon-

(pauze)

Moeder:
En? Zofia?
Zo mag ik je toch wel noemen?

Leon:
Zosia

Moeder:
Zofia

Zofia:

Meneer Leon en ik hebben afgesproken
Elkaar met u aan te spreken
Een half uur geleden hebben we ons verloofd

Leon:

Onzin
We hebben nog een eeuwigheid te gaan
Zosia
Van nu af aan
Zeggen we gewoon je en jij

Moeder:

Alsof het daar om gaat

Leon:

Van nu af aan tutoyeren we elkaar
Oké?

Moeder:

Doe niet zo smakeloos
(*tegen Zosia*)
Houden jullie van elkaar?
Nee?
Dat is dus al net zo als tussen hem en mij
Hij houdt namelijk niet van me
Hij houdt van niemand
Hij zegt alleen dat hij gehecht is
Aan zijn ideeën
Maar ook dat is niet zeker

Zofia:

En houdt u van hem?

Moeder:

Ik weet het niet
Wat ik wel weet is dat als hij komt te overlijden
Ik dat niet-

Leon:

Waarom gelijk zo zwaar
Moeder
Hou erover op

Moeder:

Ik vind het niet erg beleefd
Dat je mij in de rede valt Leon

Leon:

Een storm in een glas afwaswater
Dat hele gedoe begint me inmiddels
Behoorlijk te vervelen

Moeder:

Doe niet zo ordinair
Dat je je niet schaamt
Tegenover mevrouw hier

Leon:

Er zijn honderdmaal belangrijkere zaken
Dan het feit of we van elkaar houden of niet
Van je leven kun je iets moois maken
Zonder dat al die schijnbaar grootse
Kleinburgerlijkheden worden opgehelderd

Moeder:

O ja?
Maar toch
Materieel gezien-

Leon:

Laten we het over iets anders hebben

Moeder:

Nee waarom
Ik bedoel het is dat ik momenteel
Een dienstbode heb
Maar mijn ogen-

Leon:

Ik word gek!
Echt! Ik word hartstikke gek!

Lucyna:

Leon
Leon-
Ik hou het niet langer uit
Je bent nu al een week niet meer bij me geweest
Jij bent mijn laatste enige liefde
Zonder jou kan ik niet leven
Leon
Dat zie ik nu pas goed-

Moeder:

Ik denk: ja hoor
Heel typisch

Leon:

We zijn al zover dat we niet eens meer weten
Of we nu van elkaar houden of niet
Al zouden we hoe dan ook
Niet zonder elkaar kunnen
Bestaat er iets ergers?
Ik zal er geen doekjes om winden:
Zij zegt dat ik een vampier ben-
Nu is er een tweede vampier bijgekomen:
Zosia
En straks nog een derde: haar vader
Hoe meer vampieren hoe beter
Zo kan ik verder bestaan
Want ik ben degene
Die jullie bestaan rechtvaardigt

Zofia:

Daar snap ik dus helemaal niets van-

Moeder:

Maar dat is toch afschuwelijk
Wat hij daar zegt

Leon:

Helemaal niet
Ik ben als enige op dat geniale idee gekomen
Dat weten jullie niet
Ik had kunstenaar kunnen zijn
In drie verschillende soorten kunst:
Ik heb muziek gemaakt
Geschilderd en geschreven
Ik had ook gewoon realistisch ambachtsman
In diezelfde vakgebieden kunnen zijn:
Een realistisch schildertje
Een kopiist van de onnavolgbare natuur
Een modieuze aandrager van nieuwe emotionele huiveringen
Voor hysterische vrouwen in de muziek
Of een scribent
Dat wil zeggen:
Zo'n meneer die in staat is
Alles te beschrijven:
En ik had geld kunnen hebben
Ik had ook een echte kunstenaar kunnen zijn
In deze takken van kunst
Dat wil zeggen
Iemand die formele concepten creëert
Zelfs ten koste van deformatie
Ik had wel of niet bekend kunnen zijn
Dat is een andere kwestie
Maar ik had ook een *blagueur*

A la Bergson
Kunnen zijn
Die speculeert op de ondergang
Van de kunst in het algemeen
Een jakhals die restjes oplikt van andermans schalen
En met behulp daarvan
Had ik zeker massa's geld verdiend
Maar dat wilde ik niet

Theaterdirecteur:

Onze hersenen zijn niet in staat
Informatie op te slaan
En dienen daar ook niet voor
Als het waar is dat het verleden niet voorbij is
Maar deel uitmaakt van het heden
Is opslag van informatie niet nodig
Wat nodig is
Is selectie van informatie
Aldus Bergson
Nobelprijs voor de literatuur 1927

Leon:

Mijn ambitie reikt verder dan dit alles

Moeder:

Je bent altijd al een dilettant geweest
En een dilettant kent geen ware ambitie

Zofia:

O nee
Daar vergist u zich
Vandaag de dag dilettant zijn
Betekent soms
- Ik zeg soms -
Meer zijn dan een specialist
In een dwangbuis met oogkleppen op
Zelfs in de kunst heb je vandaag specialisten
Niet alleen in de wetenschap
Maar een genie van het kaliber
Leonardo da Vinci bestaat niet
En kan ook niet bestaan
Schuld aan dit alles heeft de wildgroei
Van al die ideeën
Die onmogelijkheden
Om het geheel te kunnen bevatten-
Maar daarnaast is de kracht
Van de individualiteit als zodanig
Uitgeblust
En in dat denken staan wij echt niet alleen
Op grond van de hedendaagse maatschappelijke ontwikkeling-

Leon:

Weet je waar je nog een goede dilettant kunt zijn?
In de geschiedenis
En binnen de gevolgtrekkingen die je voor de toekomst
Er uit kunt maken
Jij zegt dat ik dit doe om er beter van te worden
Dat ik mezelf kunstmatig verhef
Daar kan ik het mee eens zijn
Mijn leven is uniek en enig als ieder ander
Ik ben degene die het beleeft
En niemand anders
Noch welke collectiviteit ook

Moeder:

Je klets uit je nek Leonneke
Het zijn niets dan dooddoeners

Leon:

Ho wacht even
Misschien beeld je je dat alleen maar in-
De beginselen van de logica
Kunnen in de ogen van niet-kenners
Ook onzinnige zottenklap zijn
Een koppig herhalen van dat A gelijk is aan A
Of andersom-
Ik stuit niet krachteloos voort
Over de weg van de minste weerstand-
Ik probeer mijn leven te beleven
Op het allerhoogste niveau
Dat mij door de lotsbestemming
Die ik heb te gehoorzamen
Is gegeven
Uiteindelijk moet iemand zich opofferen
Om juist dat te doen
Wat ik doe:
Zoals Judas zich moest opofferen
Om Christus te verkopen-
Anders was er geen verlosser geweest

Moeder:

Ja-
Nou dat heeft hij me dus al duizendmaal verteld-
En ik begrijp er niets van
Laat hij het jou maar uitleggen
Zofia

(af)

Theaterdirecteur:

Solipsisme is afgeleid van solus:

Alleen

En ipse:

Zelf

De solipsist

Denkt dat hij de enige mens is

En dat al het overige alleen

In zijn bewustzijn bestaat

Alles

Dus zijn medemensen

Onweersbuien

Zomervakanties

Wereldoorlogen

Porsches

Denk je de teleurstelling in

Van de solipsist

Die een congres wil beleggen

Voor gelijkgestemden:

Er komt natuurlijk niemand

De zaal zit als altijd vol

Met zijn eigen geestelijke projecties-

(Antoni speelt een lied)

Zofia:

Maar wat is dan die idee van je

Leon?

Leg ons dat nu eens haarfijn uit

Leon:

Ik heb het al die tijd voor je geheimgehouden

Maar vandaag had ik mijn eerste lezing

Voor de discussie begon

Ben ik echter weggegaan-

Dit is mijn start

En mocht het mislukken

Dan kan ik het voor de komende jaren

Verder wel vergeten

Dan staat mij opnieuw

Dat zogenaamde uitzuigen van mijn moeder

Te wachten

Zofia:

Laat die moeder van je nu maar eens

Voor wat ze is

Het meest zuig je nog jezelf uit

Met je schuldgevoel

Leon:

Je hebt gelijk
Mijn idee is zo simpel als wat-
Het is een feit
Dat de mensheid steeds meer
In het slop begint te raken
De kunst is op de fles
En laat haar einde zacht zijn
We kunnen heus wel zonder haar
De religie heeft zijn beste tijd gehad
De filosofie vreet haar eigen ingewanden op
En komt door zelfmoord ook aan haar einde
Hoe dit schijnbaar
Absoluut onomkeerbare proces
Van vermaatschappelijking
Te keren
Waarin alles wat verband houdt
Met het Mysterie van het bestaan
Naar de knoppen gaat?

Zofia:

Dat kun je niet keren

Leon:

Juist wel
Maar dan niet
Door een ras van Übermenschen
Te doen herleven
Welke onzin afkomstig is
Van die enorme geestelijke impotenterik
Van een Nietzsche
Dat is leuterpraat
Van die volslagen historische zuigelingen
Van onze tijd
Dat alles zijn vormen
Om oogkleppen op te zetten
Voor de monsterlijkheid van het feit
Dat wij onze ondergang tegemoet gaan
Dat is afschuwelijk
Als we nu toch beschikken over een intellect
Dat volgens Spengler
Het symptoom van de ondergang is
Dan hebben we dat niet alleen
Om ons bewust te worden
Van onze ondergang
En verder niet
Datzelfde intellect kan iets creatiefs worden
En de uiteindelijke catastrofe afwenden

Zofia:

Dat zijn loze beloften
Je weet zelf niet
Hoe je dat tot stand moet brengen

Leon:

Ik weet waar ik moet beginnen
Stop dus vooral je hoofd niet weg
Onder je vleugels
Maar kijk de waarheid in de ogen

Theaterdirecteur:

Een dichter is alleen daardoor dichter
Dat hij zich omringd ziet door gestalten
Die voor hem leven
En in wier binnenste wezen hij inzicht heeft
Voor een dichter is de metafoor
Niet een retorische figuur
Maar een beeld
Dat in de plaats staat van iets anders
En dat hem werkelijk
In plaats van een begrip
Voor ogen zweeft-
Een karakter is voor hem een levende persoon
Waarom schildert Homerus
Zoveel aanschouwelijker
Dan alle andere dichters?
Omdat hij meer aanschouwt-
Wij praten zo abstract over poëzie
In de grond van de zaak
Is het eenvoudig:
Je moet het vermogen bezitten
Steeds een levend spel te zien
En altijd te leven omringd door geesten;
Dan ben je een dichter
Je hoeft alleen de drang te voelen
Om jezelf te veranderen
En om te spreken
Door middel van andere lichamen
En zielen
En je bent een dramatische dichter
Aldus Nietzsche-
Wie hem een
Geestelijke impotenterik noemt
Heeft hem niet begrepen
En kletst uit zijn nek

Leon:

Zou ik- omdat het intellect
Een symptoom van de ondergang is gebleken
Een anti-intellectueel moeten worden
Een kunstmatige idioot
Een *blagueur*
Nee dus
Integendeel
Maak je dat tot de uiterste grenzen bewust
En niet alleen jezelf
Maar doe dat ook met de anderen
Dat is voorwaar een ongelooflijk moeilijke opgave:
Brede massa's ervan bewust maken
Dat de vrije natuurlijke
Maatschappelijke ontwikkeling
Met de ondergang wordt bedreigd
Er zullen speciale instituten van die kennis
Moeten worden opgericht
En op verschillende niveaus
Zal deze kennis
Populair moeten worden gemaakt
Het moet een collectieve actie worden
Op reusachtig schaal
Als een miljard mensen
Zich bewust teweer stelt
Tegen de ondergang
Dan komt die ondergang er niet!

Zofia:

Och als we dat nog eens mochten meemaken
Dat zou nog eens fantastisch zijn

Leon:

Begrijp me goed
Eén persoon of een groep volstaat hier niet
Pas de hele bewustgemaakte mensheid
Kan op die manier
Een maatschappelijke atmosfeer creëren
Waarin individuen van het nieuwe type
Kunnen ontstaan
Want deze atmosfeer zal nieuw zijn
Een sfeer die we van de aanvang van de wereld
Niet hebben gekend
Het is niet die maffe democratische organisatie
Van die zogenaamde 'intelligentsia'
Zoals we die tot nu toe hebben gekend-
Een maffe democratie is de belichaming
Van het bedrog:
Zij staat niet toe de waarheid recht
In de ogen te zien

Maar dat laatste
Dat massale
Zou pas die nieuwe collectieve toestand creëren
Waar ik het over heb

Zofia:

Ik snap het ja
Ik ben er gewoon moe van
Het is onweerlegbaar een groots idee
Maar één ding: doe je dit uit liefde voor de mensheid?

Leon:

Nee
Ik haat de mensheid
Ik schaam me dat ik mens ben
Maar in onze tijd heeft een dissociatie plaatsgevonden
Tussen de idee van de mens
En zijn ethische waarde
Een profeet kan vandaag de dag
Een zwijn zijn
Dat is misschien pijnlijk om te horen
Maar het is een feit
Overigens ben ik voorlopig nog geen zwijn
Ondanks die totale mensenhaat van mij
Ik haat de mens van nu

Zofia:

En wat ben jij in dit alles

Leon:

Ik kan het beginpunt zijn van een golf
Van universele gebeurtenissen
Dat is voor mij voldoende
En trouwens-
Misschien sta ik wel niet alleen
Misschien zijn er wel velen die denken zoals ik
Maar om dat op grote schaal te beginnen
En vooral om dat voor zichzelf duidelijk te formuleren-
Daar hebben ze moeite mee
Liever bedriegen ze zichzelf

Zofia:

Maar om dat te bewerkstelligen
Dient iedereen net zo verstandig te zijn
Of liever een even grote maniak te zijn
Als jij-
Of eigenlijk een georganiseerde verzameling
Van dusdanige maniakken-

Leon:

Precies-
Ik zie dat je me begrijpt
Jij helpt me bij mijn campagne:
Een vrouw kan goed van pas komen
In zo'n avontuur

Zofia:

Weet je-
Volgens mij ben ik toch verliefd op je-
Ik mag je des te meer door wat je daarnet zei-
Maar misschien is het een zelfde narcoticum
Met behulp waarvan jij jouw leven
Van falend kunstenaar ervaart
Zoals ik mijn leven van mislukte
Derderangs cocotte beleef
Want ik weet niet of ik wel een eerste klas
Hetaere zou kunnen zijn

Leon:

Sorry?

Zofia:

Misschien dat als jij mij gisteren
Niet was tegengekomen
Ik me vandaag aan de eerste de beste
Zou hebben verkocht
Ik kan en wil niet normaal werken
En dit is geen werk
Maar een soort artistieke improvisatie

Leon:

Vampieren-
Voorlopig teren we op mijn moeder
Zij verdient de kost wel met haar werk
Wat een ellende ook-
Maar ja-
Ik heb wel iets anders aan mijn hoofd
Ik ben als projectiel
Met een uiterst explosieve waarde
Dat rustig op een weide ligt
Maar tot nu toe is er geen kanon geweest
Noch iemand om mij weg te schieten
En zelf ben ik daar niet toe in staat
Daar heb ik mensen voor nodig

Zofia:

Ik wil wel samen met jou
Weggeschoten worden

Leon:

Zelf had ik bedacht
Dat jij mijn moeder maar moest gaan helpen
Met haar werk

Zofia:

Nooit van mijn leven
Daar laat ik me niet voor gebruiken
Dan ga ik nog liever bij je weg
Om voor mezelf
Aan jouw idee te werken

Leon:

Oké
We vinden er wel wat op

(samen af)

Theaterdirecteur:

Hetaere-
Van het Griekse woord *hetaira*
De vrouwelijke vorm
Van *hetairos* - makker
Was in de oudheid
De benaming voor een publieke vrouw
Die artistiek en geestelijk hoog ontwikkeld was
Dit in tegenstelling tot de zogenaamde pornai-
De goedkoopste hoeren
In de inloophuizen
Een stukje hoger op de ladder
Stonden de hoeren die vrij over straat rondliepen
En eigen baas waren
Daarboven stonden de vrouwen
Die op een symposion-
Een drankfeest-
Zowel musiceerden
Als seksuele service verleenden
En bovenaan stonden de hetaeren
Die op zo'n symposion
Waar over filosofie
Kunst en politiek werd gesproken
Werden erkend als volkomen gelijkwaardige
Gesprekspartners
Zij hadden waarschijnlijk een beter leven
Dan de gemiddelde getrouwde vrouw-
Socrates en Pericles lieten zich
Voor hun toespraken adviseren
Door de hetaere Aspasia
De hetaere Phryne stond model
Voor de beeldhouwer Praxiteles

Zij zou tijdens een proces
Waar in haar leven op het spel stond
Op verzoek van haar verdediger
Haar borsten hebben ontbloot
Voor haar rechters die vervolgens
Niet meer in staat waren het doodvonnis
Uit te spreken
Nog een enkel detail-
Bij de seks zelf speelde leeftijd
Een rol
Anale en orale omgang
Werd bewaard voor de oude
Versleten gezelschapsdames
Om een schrijver te citeren
Als ze jong is opent ze haar dijen
Als ze oud en gerimpeld is haar mond-
De pornai werden overigens vaak mishandeld-
In Athene heb ik vazen gezien
Met grove afbeeldingen
Van meerdere mannen
Die het doen met één vrouw-
Duidelijk is te zien
Dat zij dat niet leuk vindt
En dan wordt ze nog niet eens
Geslagen met een sandaal-

(Lucyna zingt een lied; Leon en Zofia terug op)

Moeder:

En Zosia?
Het is toch een fictie
Verstoken van iedere reële ondergrond
Niet dan?
Hij kan beter ergens een baan gaan zoeken
Jullie zouden alle twee eigenlijk
Wel kunnen gaan werken

Leon:

Zie je nu wel?

Zofia:

Nee moeder-
Ik mag u toch wel zo noemen?

Moeder:

Kind ga je gang maar
In fysieke zin ben ik zijn moeder
Geestelijk is Leon precies als zijn vader
Alleen is hij tot nog toe geen misdadiger

Zofia en Leon:
Hoezo?

Moeder:
Aha- dus deze openbaring
Maakt toch nog enige indruk op jullie

Leon:
Wees eens duidelijk

Moeder:
Jouw vader is in Brazilië aan de galg gestorven
Ik ben gevlucht en heb tot mijn ongeluk
Jou hier grootgebracht
Daarna heb ik nog drie minnaars gehad

Leon:
Fantastisch!
Mijn moeder heeft dat als laatste troef bewaard
Tot de dag van mijn verloving
En met welk doel?
Buitengewoon hoor
Wat zeg jij daarvan Zosia?
Misschien wil je nu wel ieder contact verbreken?

Zofia:
Weet je-
Als ik hier achter was gekomen
Vòòr die ideologische ontboezemingen van jou
Misschien dat ik dan met je zou hebben gebroken
Nu niet
(tegen moeder)
Weet u
Volgens mij hou ik van Leon
Maar ik ben niet van plan voor hem te gaan werken
Ik ga mèt hem werken
Ik word een vampier
Voor het eerst van mijn leven
Ben ik dan eindelijk mezelf

Moeder:
Toe maar
Hij heeft je al behoorlijk ingepakt
Arm kind
Ik neem het je ook helemaal niet kwalijk
Misschien dat dit na verloop van tijd
Weer anders wordt

Zofia:
Nou-

Leon:

Zeg maar niets meer

(Moeder richt zich tot Zosia)

Moeder:

Want je moet weten dat ik van huis uit
Een von Obrock ben met ck
Geen gewoon Obrok
Zoals je misschien zou denken-
Een in de elfde eeuw al bekend geslacht
Uit de Rijnstreek
Ik mag dan een beetje een snob zijn
Maar wel een van een hogere orde
Ik neem dan ook absoluut geen blad voor de mond

(Heeft Zosia in verlegenheid gebracht)

Zofia:

Dat wist ik niet-

(ze weet niet wat ze moet zeggen)

Moeder:

O Leon
Kijk Zosia eens blij zijn dat ze een schoonmoeder heeft
Die van huis uit barones is
En dat jij van heel goede komaf bent
Al is het dan maar voor de helft
(tegen Leon)
Ze is een vreselijke vrouw
Leon
Een ellendige geesteszieke

Leon:

Wat maakt het uit
Dorota!
Breng de wodka
Ik voel dat ik gewoon de plicht heb
Mijn moeder uit te zuigen
Als zodanig
Dat wil zeggen als door mij uitgezogene
Zal zij de geschiedenis in gaan

Moeder:

Leon!

Leon:

Ik heb je nog niet verteld dat ik vandaag
Voor het eerst van mijn leven
Een lezing heb gehouden
Moeder
Je zal moeten dokken
Want nauwelijks de helft van de plaatsen
Was verkocht

Theaterdirecteur:

Het was nog veel erger
Nadat u de benen had genomen
Brak er een discussie los
En toen had je de poppen aan het dansen

Leon:

Prima reclame toch?

Theaterdirecteur:

De politie is van plan u te arresteren
De helft van de stoelen kapot
De lampen vernield
De hele santenkraam gesloopt
Dat gaat u geld kosten meneer

Leon:

Dat geeft niet
Mijn moeder betaalt het wel
Komt u toch zitten

Theaterdirecteur:

Nee dank u
Weet u-
De opwinding rond uw persoon is enorm
Ze zeggen dat u uit bent
Op de vernietiging van alle mogelijke
Tot nu toe geldende idealen
Dat het verdorven pessimisme is
En complete anarchie van het denken
Erger nog:
Het nihilisme van een gedegenereerde bourgeois
Sommigen zeggen dat dit erger is
Dan het communisme
Niemand weet het
Niemand in de zaal begreep u ook-
Ik ook niet
Alle intellectuelen uit de stad waren er
Maar niemand begreep er ook maar iets van-
Ze verdenken u ervan
Complete lariekoek te hebben verkondigd

Leon:

Dus tot een relevante discussie is het niet gekomen?

Theaterdirecteur:

Een relevante vechtpartij zult u bedoelen
Er zaten twee van uw verkondigers in de zaal
Afschuwelijke types
Neemt u dat maar van mij aan
Ze werden tot moes geslagen
Het is maar goed dat u meteen
Nadat u uw zegje had gedaan
Er vandoor bent gegaan
U zou ongetwijfeld ook
Rake klappen hebben opgelopen

Moeder:

Ja Leonneke heeft een zwak zenuwgestel
Het is maar beter als hij persoonlijk buiten schot blijft

Leon:

Mag ik even moeder-
Dus het zijn allemaal maar idioten?
Die beroemde plaatselijke intelligentsia van u?
Je kunt toch maar het best
Tegenstander van een bepaalde idee zijn
En haar ondertussen begrijpen
Je kunt het toch niet
Op een relevante manier bestrijden
Maar dat durfden de heren niet

Theaterdirecteur:

Neemt u mij niet kwalijk
Maar ik begreep u ook niet

Leon:

Dus u deed voor de lezing
Maar net alsof u mij begreep
Is dat zo?

Theaterdirecteur:

Zolang u zo over uw toeren bent
Wens ik niet langer met u te spreken
Hier is de rekening
Alstublieft-

Moeder:

Wel-
Laat ons blij zijn
Niemand is profeet in eigen land
Laten we drinken op dit eerste succes

Hoe meer iemand niet wordt erkend
Hoe groter hij is
Sofietje
Drink een glas wodka met me mee

Leon:
Wat krijgen we nu?
Drinkt u?

Moeder:
Sinds een jaar of twee
Mijn zoon
Of dacht je soms dat ik dit alles zonder
Zou volhouden?

Dorota:
Uw moeder is een notoire alcoholist

Leon:
Ah- een volgende dreun
Maar we moeten flink zijn
Voor een jaar of twee ben ik afgeslacht
Maar ik trek me er niet van terug

Moeder:
Ik ook niet
Ik hou ook tot het einde toe vol
Maar wat als ik ontijdig
Aan mijn einde mocht komen?
Nog voor jij je grote werk
Zult hebben voltooid?

Leon:
Moeder
Laten we gaan drinken

(vult theeglas met wodka, drinkt het in één teug leeg)

Moeder:
Leon!

Leon:
Ik ga ook maar aan de drank
Met een beetje goeie wil
Is hier nog een afschuwelijk drama van te maken
Zosia-
Neem ook een slok
Dit verlovingsavondje moet gevierd worden

(er wordt gedronken, Leon slaat zijn 2e glas achterover)

Zofia:

Het leven dat is geen pretje
Ik weet er alles van
Ben je bedrukt, verzet je
Maak er van wat je kan
Als je het geluk wilt zoeken
Hangt aan een zijde draad
En je succes wilt boeken
Luister dan naar mijn raad
Breng eens een zonnetje
Onder de mensen
Een blij gezicht te zien
Doet je toch goed
Vervul zo nu en dan
Hun liefste wensen
Een beetje levensvreugd
Schenkt nieuwe moed
Breng eens een zonnetje
Onder de mensen
Een blij gezicht te zien
Doet je toch goed
Vervul zo nu en dan
De liefste wensen
Het spreekwoord zegt
Wie goed doet goed ontmoet

(Leon inmiddels dronken)

Leon:

Jij snapt ook helemaal niks van grote mensen
Mijn kind
Maar dat leer je wel op den duur
Ik ben in ieder geval niet van plan
Me terug te trekken

Moeder

Makkelijker gezegd dan gedaan
Zosia- ga je gang
Hou je niet in

(roept rond)

Iemand wat macaroni?!
Er is nog genoeg over!
-Ik ben wel grof bezig zeg

Zofia:

Och ja
Dat is waar ook-
Ik ben helemaal vergeten-

Dat wil zeggen-
Leon en ik zijn helemaal vergeten-
Dat mijn vader daar zit te wachten-
Ik denk dat ik hem maar gelijk
Even ga halen

Leon:
Maar natuurlijk

(roept naar Plejtus)

Excuus dat we u zo lang hebben laten wachten
Sorry

Leon:
Moeder-
U weet toch wel dat ik alles weet te waardenen-
Zonder u zou ik niets hebben gepresteerd

Moeder:
Ja-
Je hebt vreselijk veel gepresteerd
Ik heb hier een rekening van tweeduizend-

Leon:
Moeder!
U ziet toch ook wel in
Dat om dit te kunnen verdragen
Reusachtig veel kracht vereist is!

Moeder:
Laten we het daar maar niet meer over hebben
Je kunt beter wat eten
Je hebt teveel gedronken

(Leon wil zijn moeder omhelzen)

Leon:
Moeder-
U weet toch dat ik echt heel veel-
Van u-
U weet toch dat ik zonder u-

(moeder weert af, schuift wat op)

Moeder:
Ja- laat dat gemoeder nou maar
En hou je vast
Anders val je nog om
Wat ben jij walgelijk zeg

Leon:

Ik denk dat ik het niet over mijn lippen krijg-
Maar ik zou willen dat wij-
Dat wij-
Elkaar beminden-

(Leon omhelst haar)

Moeder:

Vampier! Vampier!
Ga weg!
Weg wezen!
Uit mijn ogen!
En waag het niet
Ooit nog bij mij in de buurt te komen!
Elkaar begroeten en afscheid nemen
Kunnen we ook op een afstand doen-
Je hebt nu een nieuw slachtoffer ja?
Die arme Zosia-

(Zosia komt naderbij, met haar oude bibberige vader, moeder herstelt zich, Leon staat verkrampt, afwezig, verstart)

Leon:

Eén ding is zeker op deze wereld-
En dat is het lijden

(Leon staat of zit roerloos)

Moeder:

(tegen Plejtus)

Komt u verder
Het is me een genoegen de vader
Van mijn toekomstige schoondochter
Te leren kennen
Misschien een glaasje wodka?
Let u maar niet op mijn zoon-
Hij heeft teveel gedronken
Vanwege de verloving

Zofia:

Vanwege de verloving!

(Zofia lacht lang en hard; Dorota sluit de schuifwand)

Theaterdirecteur:

Ik ken iemand
Die weet dat hij
De wedergeboren Christus is
De historische Christus

Is slechts zijn voorganger
En wegbereider geweest
De man gaat ver
In zijn vereenzelviging
Niet alleen dat hij zegent
Redevoeringen houdt
Aanhangers tracht te winnen
En ook wint-
En zijn medestanders ervan weerhoudt
Bij ziekten een arts te raadplegen
Waardoor al slachtoffers zijn gevallen-
Deze wedergeboren Christus
Spaart ook zichzelf niet
En handelt in hoge mate
Naar zijn nieuwe staat
Toen hij bijvoorbeeld
Een maagzweer had
At hij zoute haring met graat en al
Om zijn door Satan veroorzaakte ziekte
Te verergeren
En daardoor Satan te schaden
Vanuit het idee
Dat Satan in de lichamen
Van alle mensen is opgedeeld
En dus evengoed
Door zijn ziekten wordt getroffen
Als hij zelf
Die man
Die dus de wedergeboren Christus is geworden
Heeft zijn vroegere wezen
Geheel ondergeschikt gemaakt
Aan de figuur die hij
Zicht ten voorbeeld heeft gesteld
Een geval van vergaande
Vereenzelviging
Bij kinderen komt een dergelijk verschijnsel
Regelmatig voor
Misschien niet
Zo hevig en volledig
Als bij die wedergeboren Christus
Maar iets van de held
Met wie een kind zich vereenzelvigt
Blijft vaak lang aanwezig
Het gebruik van uiterlijke attributen
Kan daartoe bijdragen
Ik denk hier aan indianenveren
Speelgoedrevolvers
Etcetera etcetera -

(af)

Deel II

(de jonge vrouwen zingen een lied)

Theaterdirecteur:

Er waren eergisteren vijf reserveringen
Gisteren drie
Zonder publiek
Kan een toneelstuk worden opgevoerd
Maar kan geen levend drama ontstaan
Ik heb ze afgezegd-
Zonder toeschouwers die samen een publiek vormen
Is geen voorstelling mogelijk
Die enkele toeschouwer voelt
Zich eenzaam
De toneelspeler weet dat zijn inspiratie
Wordt bepaald
Door wat er van achter het voetlicht
Op hem aangolft-
Hij weet van te voren
Of de zaal goed of slecht is bezet
Dat heeft invloed op zijn spel
Ook tijdens het spelen
Houdt de toneelspeler nauw contact
Met zijn publiek
De stilte is hem als balsem
Een opendoekje vergroot
Zijn zelfvertrouwen
Kuchen en hoesten
Zijn pijnlijke tekens
Ludwig II van Beieren
Liet voor zichzelf
Als eenkoppig publiek
Voorstellingen spelen
Ik kan niet nagaan welke ontroeringen
Hij daarbij heeft ervaren
Maar ik kan uit eigen ondervinding meedelen
Dat de gebeurtenissen op het toneel
Anders op mij inwerken
Bij een volle zaal
Dan wanneer de zaal slecht is bezet

(Leon op met twee arbeiders die spullen komen brengen)

Leon:

Heilig! Heilig! Heilig!
Heilig! Heilig! Heilig!
Heilig! Heilig! Heilig!

Heilig! Heilig! Heilig!
Heilig! Heilig! Heilig!
De wereld is heilig!
De ziel is heilig!
De huid is heilig!
De neus is heilig!
De tong
En lul en hand en reet heilig!
Alles is heilig!
Iedereen is heilig!
Heilig is overal!
Het alledaagse heeft het eeuwige leven!
Elk een is een engel!
De kont is zo heilig als de serafijn!
De gek is heilig zoals jij mijn ziel heilig bent!
De typemachine is heilig
Het gedicht is heilig
De stem is heilig
De toehoorders zijn heilig
De extase is heilig!

Lucyna:

Leon
Leon
Vergeef me
Nu ik je een week niet heb gezien
Begrijp ik pas dat in jou
De grenzen liggen van mijn leven
Buiten jou bestaat de wereld niet voor mij
Door jou ben ik een ander mens geworden
Leon

(Leon kust Lucyna langdurig)

Dorota:

Heilig heilig heilig

Leon:

Heilig de afgepeigerde onbekenden
De lijdende schooiers heilig
De afzichtelijke menselijke engelen!
Heilig mijn moeder in het krankzinnigengesticht!
Heilig de pikken van onze grootvaders!
Heilig de kreunende saxofoon!
Heilig de openbaring van de bop!
Heilig de jazz
Marihuana hippies
Vrede *peyote* doedelzakken & trommels!
Heilig de eenzaamheid van wolkenkrabbers en trottoirs!
Heilig de met miljoenen gevulde cafetaria's!

Heilig de mysterieuze rivieren van tranen onder de straten!
Heilig de eenzame moloch!
Heilig de kleinburgerlijke grote onnozele!
Heilig de gekke opstandige herders!
Heilig Parijs
Heilig Tanger
Heilig Moskou
Heilig Istanbul!
Heilige tijd in de eeuwigheid
Heilige eeuwigheid in de tijd
De klokken in de ruimte
Heilig de vierde dimensie
Heilig de vijfde Internationale
Heilig de Engel in Moloch!
Heilig de zee
Heilig de woestijn
Heilig de spoorweg
Heilig de locomotief
Heilig de visioenen
Heilig de hallucinaties
Heilig de wonderen
Heilig het oog
Heilig de peilloze diepte!
Heilige vergiffenis! Genade!
Liefde! Vertrouwen! Heilig!
Van ons! Lichamen! Pijn!
Edelmoedigheid!
Heilig de bovennatuurlijke superieure
Fonkelende intelligente goedheid
Van de ziel!
Heilig!

(af)

Theaterdirecteur:

Iedere man heeft een beeld van de vrouw
Dat van zijn moeder komt
Dat beweegt hem ertoe
Vrouwen te vereren
Of te minachten
Of er onverschillig tegenover te staan
Nietzsche

(moeder op)

Moeder:

Dorota! Dorota!

Dorota:

Wat is er van uw dienst
Mevrouw

Moeder:

Ik had het nog wel zo naar mijn zin
Bij jou in de keuken
Mijn beste Dorota-
Ik voelde me zo thuis
Maar hier
Zelfs als ik hier zo
Op dit krukje zit
Is alles zo vreemd en eng
Alsof het niet van deze wereld is

Dorota:

Dat denkt u maar:
Alles is nieuw en mooi
En helemaal niet eng
De jonge heer is ook zo vriendelijk-

Moeder:

Ik mocht van hem niet langer
Bij jou in de keuken zitten
En hier voel ik me zo rot
Zo afschuwelijk
Alsof een weerzinwekkend spook bezig is
Mij te wurgen
Iets klefs zonder armen of benen ligt bovenop me
En ik weet niet of het nu een romp zonder ledematen is
Of een beest
En zelf heb ik de indruk zo reusachtig te zijn
Als een toren
Zo groot als ik ben loop ik door andere kamers
En kijk ik naar een tweede ik
Die ook anders is
Wanneer ik als een klein muisje
Door diezelfde kamers ren
En dan tjak!
Zit het muisje gevangen in de muizenval
En word ik wakker
En dat heb ik nou wel een paar keer
Overdag

Dorota:

Droomt u dat dan niet

Moeder:

Nee
Ik zit gewoon te breien
Alles is zoals het is
En desondanks gebeurt dat als het ware
In een andere wereld die niettemin hier is-
Misschien is het wel
Die Veelheid van de Werkelijkheid
Van Chwistek
Die filosoof die mijn zoon momenteel
Aan een stuk door leest
Hij droomt van een logisatie
Van maatschappelijke veranderingen
Met het doel
Cyclische fenomenen te voorkomen
Dat wil zeggen-
De jonge heer
Niet Chwistek-

Dorota:

Moet ik dit snappen?

Moeder:

En denk jij Dorota
Dat ik het soms wel snap?
Ik begrijp er geen snars van
En hij is nu de hele tijd op reis
De jonge heer is handelsagent geworden
Dat is niet zomaar een vertegenwoordiger
Maar iets hogers
Waarom moet Dorota lachen?
Geloof je het soms niet?

Dorota:

Ik moest helemaal niet lachen.
Mevrouw heeft last van waanvoorstellingen
Net als met dat muisje
U moet ook niet zoveel drinken

Moeder:

Anders zie ik niets
Er schuiven allerlei bewegende vlekken
Met van die ringen over de dingen waar ik naar kijk
Vandaag heb ik al sinds vanmiddag
Niets meer gezien

Dorota:

Ik geloof dat ik liever wodka puur heb
(*drinkt*)
Kijk

Zo'n klein beetje doet wonderen-
Waarom zit mevrouw eigenlijk
Nog aan dat breiwerk?
De jonge heer verdient nu
Toch zeker een heleboel geld?
En voor de jongedame
Leveren die nachtdiensten in de verpleging
Vast ook een aardig centje op

Moeder:

Drieduizend in de week
Maar hij beurt niet altijd even regelmatig
Alleen als hij goede zaken doet
Ach-
Met een slok op zie ik tenminste nog iets
Zonder wodka zou ik compleet blind
Zijn geworden
Maar waarom sprak Dorota
Op zo'n vreemde manier
Over de activiteiten van de kinderen?
Alsof iets je niet bevalt
Zeg eens

Dorota:

Ik dacht helemaal niets
Hoe zou mij iets niet kunnen bevallen?
Iedere activiteit is er één
Als er maar verdiend wordt
Maar mevrouw heeft geen antwoord gegeven
Op de vraag
Waarom ze zich zo afmat
Met dat eeuwige breiwerk?
U zou nu toch kunnen uitrusten
Nu de jongelui eindelijk echt werk hebben
Straks ziet u helemaal niets meer

Moeder:

Ach Dorota
Praat me er niet van
Daar beginnen die kringen weer
Voor mijn ogen te zweven
Ik zie niets meer
Ik moet gauw een slok nemen

(drinkt)

Moeder:

Dat breiwerk doe ik zomaar
De jonge heer oefent nu al druk op mij uit
Dat ik met het werk stop

Ik moet het al bijna stiekem doen
En trouwens-
Vreselijk!
Ik denk dat ik gek zou worden
Als ik niet meer zou mogen werken
Voor mij is niets doen
Het ergste kwaad dat er bestaat
En het verschrikkelijkst van alles
Is de nacht
Helemaal alleen in een sjiek bed
Dan denk ik dat ik een klein meisje ben
Toen ik nog barones was-
Dorota weet toch dat ik
Van zeer goede komaf ben?

Dorota:

Ach-
Dat heeft mevrouw me al zo vaak verteld
En de jonge heer
Heeft me nog wel verboden
Jonge heer tegen hem te zeggen
De jonge dame trouwens ook

Moeder:

Niets aan te doen
De vader van de jonge heer
Was timmerman en zanger
Ze hebben hem vanwege zware misdrijven opgehangen
Maar hij heeft me gedurende die drie jaar
Zoveel geluk geschonken
Dat ik alleen al daarom geen spijt heb
Van mijn hele leven
Al is het dan nog om te huilen zo erg-
Erger nog dan de marteldood
Volgens mij ben ik krankzinnig aan het worden
Beste Dorota
Ik zal je een geheim verklappen
Maar ik durf er zelf niet goed over te praten
Bang dat er iets knapt in dat hoofd van mij:
Ik moet mezelf de hele tijd geweld aan doen
Om niet krankzinnig te worden
Zonder morfine kom ik al niet meer in slaap
Ik moet ook steeds meer drinken
En ik heb al gaatjes over mijn hele lichaam

Dorota:

Ach mevrouw hou nou toch eens op
Ik word er zelf niet goed van
U moet dat alles van u afschudden
Stoppen met drinken

Of minder drinken
En die andere troep
Dat moet u ook niet meer innemen

Moeder:

Het is de jonge heer zelf nog wel
Die dat spul voor me koopt
En ik weet niet of hij dat juist doet
Om mijn einde te bespoedigen
Of dat het uit een goed hart komt
Omdat hij ziet dat ik het anders niet red-

Dorota:

Ik ga nu maar
Ik kan zo niet langer praten
Ik weet dat mevrouw het moeilijk heeft
Als ze alleen is
Maar ik kan niet meer

(af; Antoni speelt een lied)

Moeder:

O god o god
Die vlekken worden steeds erger
Ik weet al niet meer
Of ik besta
Of dat dit een afschuwelijke droom is
Na mijn dood
Misschien weet ik nog niet
Dat ik al dood ben
En is dit de straf in de hel
Of het vagevuur
Omdat ik hem zo heb grootgebracht-

(Zofia op; drinkt een glas; en gaat weer af)

Moeder:

O die vreselijke armoede ook
Van zelfs de meest uiterlijke vormen
Van dit afschuwelijke leven

Theaterdirecteur:

Nou-
Het lijkt me anders niet
Dat u over armoede te klagen heeft mevrouw
Uw kinderen sloven zich uit
Dag en nacht

Moeder:

Mijn zoon is voortdurend op pad
Alleen die constante nachtdiensten van Zosia-
Die nachtelijke verpleegstersactiviteiten van haar
In combinatie met die nachtelijke cursus
Boekbinden
En het nachtelijke kunstdansen
Voor de gezondheid-
Dat bevalt me een stuk minder
Wat hun liefde betreft
Houden ze er nogal rare ideeën op na

Theaterdirecteur:

Uw zoon heeft het ook helemaal niet meer
Over die idealen van hem
Al schijnen hier en daar
Wel vergaderingen plaats te vinden
Ze zeggen dat er schot in de zaak
Begint te komen

Moeder:

Ach meneer
De tijden van nu
Grossieren in dit soort vreemde
Tegenstrijdigheden
Verstrengelingen van ideële lagen-
Ik kan het zelf ook niet helemaal vatten
Ze zijn ook de hele tijd zo
Koortsachtig in de weer-
De ene keer zijn het die
Ideëel-organisatorische zaken van mijn zoon
Dan weer die uitstapjes
Van Zosia-
Ze kleedt zich nogal vreemd-

Theaterdirecteur:

Ik heb haar een paar keer gezien
In gezelschap uit de hoogste kringen
Ik bedoel uit de aristocratie
Toen ik toevallig
In de zuidoostelijke uithoek van de stad
Verzeild was geraakt
Waar ik normaal gesproken nooit kom-

Moeder:

En wat wilt u daar mee zeggen
Meneer de theaterdirecteur?

Theaterdirecteur:

Ik zeg wat ik heb gezien

Moeder:

Dat mijn schoondochter
Zich gedraagt als een hoer

Theaterdirecteur:

Ja

Moeder:

En dat durft u mij zomaar te vertellen?

Theaterdirecteur:

Ziet u dat zelf dan niet

Moeder:

Wie weet zie ik dat ook wel
Een zekere levendigheid
Andere kleren-
Maar ze werkt
Werken is goed

Theaterdirecteur:

Zeker

Zeker

Moeder:

En in het algemeen
Heeft dit huwelijk eerder een gunstige invloed
Op haar

Theaterdirecteur:

Vindt u?

U bent een grote optimist
Mevrouw de barones

Moeder:

Laat die titels maar achterwege
Snapt u?
O god -
Ik zie niets meer
(drinkt)
Alles draait in mijn hoofd-
U raakt hier aan mijn diepst verborgen twijfels
Meneer de theaterdirecteur

Theaterdirecteur:

Ik zal u meer vertellen

Moeder:

Nee-

Theaterdirecteur:

In de stad kwam mij ter ore
Dat uw zoon
Uiteraard met ideële bedoelingen
Gedwongen is
Zich in bepaalde kringen te begeven
Die voor een jonge echtgenoot
En zoon van een matrone als u
Volstrekt geen pas geven

Moeder:

Wat wilt u daar nou weer mee zeggen
In godsnaam
Maakt u het mij niet zo moeilijk

Theaterdirecteur:

Ze zeggen dat hij gemene zaak heeft gemaakt
Met bepaalde individuen die-
Naar het schijnt-
Wat al te nauwe banden onderhouden
Met ambassades van mogendheden
Die nu niet bepaald met ons land
Bevriend zijn-
Gisteren nog
Is hij met hen gezien
In Excelsior-
Een bijzonder onkiese club
Die wordt onderhouden door u weet wel-
Figuren die maatschappelijk
Erg slecht staan aangeschreven
En dat
Bijzonder weledele mevrouw moeder
Zou wel eens de verklaring kunnen zijn
Waarom de inkomsten van uw zoon
Zo onduidelijk zijn wat hoogte en herkomst betreft

Moeder:

Meneer de theaterdirecteur!
Zwijgt u toch!
Botterik!
Hoe durft u zo iets te zeggen!

Theaterdirecteur:

Ik zeg wat ik denk
Mevrouw

Moeder:

Zwijg want ik haal de politie erbij
Weg wezen!
Zwijg!

(pauze)

Moeder:

Dus op die manier doen ze het-
Ach wat afschuwelijk
Alleen vreemd dat ik me zo normaal voel
Die hele waanzin lijkt voorbij
(moet ineens weer aan dat andere denken)
Ach wat afschuwelijk
(plotseling op een andere toon)
Nee- dat kan gewoon niet
Dat is onmogelijk

Stem:

Men Nina
Du har ju också bevekat mig till det
För du ville gärna leva i välstånd

Moeder:

Ik in welstand leven-
Jag leva i välstånd?
Dus ik heb ze daartoe aangezet?
Så jag har bevekat dem till det?
Ach dat kan toch niet
Nej nej nej-
Dit kan echt niet
Ik wil niet dat het zo is
Wat moet ik met al dat geld
Niks
Ik wilde dat Leon
Fatsoenlijk aan zijn geld kwam
En hij komt fatsoenlijk aan zijn geld!

Stem:

Ja- och du har nästan tvingat mig
Till att begå brottsligheter
Kul-
Inte sant?

Moeder:

Nej
Nee ik heb niemand gedwongen-
Jag har inte tvingat någon
Inte dig och de där två inte heller-
Hij is mijn zoon!
Ik hou toch zeker van hem
Ik ben trots op hem
Ik wil niet dat het zo is
Ik wil het niet
Ik wil het echt niet!

Stem:

De kommer snart
Nina
Låt dem bara förneka det-

(pauze; Antoni speelt een lied)

Theaterdirecteur:

De tekst wordt geboren
Op de tong van de speler-
Herman Teirlinck-

Ik geloof dat een toneelspeler
Aan drie voorwaarden moet voldoen
Om een artistiek bevredigende prestatie
Te leveren
Ten eerste
Een goed figuur en een goede stem
Daarnaast moet hij
De innerlijke vrijheid bezitten zich te uiten
En ten derde
Hij moet talent hebben
Dat laatste is moeilijk te definiëren
Het gaat om persoonlijkheid
Ook een nauwelijks te definiëren begrip
Ik zou zeggen
Dat talent een mengvorm is
Van intelligentie en oorspronkelijkheid
Intelligentie stelt de toneelspeler in staat
Het wezen van een personage te doorgronden
Hetzij verstandelijk
Hetzij intuïtief
En hoe oorspronkelijker de verkregen gegevens
Tot een eenheid worden gevormd
Des te beter is zijn spel
Een goede toneelspeler kan niet dom zijn
Er bestaan onontwikkelde
Maar geen domme goede toneelspelers
Denk ik

(Leon op; moeder verbergt haar ogen met het breiwerk)

Leon:

Wat heeft dit te betekenen?
Zit moeder nu alweer te breien?
Ben je helemaal gek geworden?
Hou daar alsjeblieft mee op
Nu meteen!
Op die manier verpest je je ogen
Voorgoed!

Moeder:

Ik wil ook helemaal niets zien
Ik heb rust nodig

Leon:

Dat vervloekte breiwerk-
Waarom doe je dit toch allemaal?
Weg daarmee
En beloof me dat het niet meer zal gebeuren

Moeder:

Zonder werk kan ik niet leven
Leon
Ik doe dit al zevenentwintig jaar
Ik ben er al net zo aan verslaafd
Als aan de wodka
En de morfine-

Leon:

Morfine-
Ik ben tot nog toe
Goed voor je geweest
Maar nu ga je te ver-
Genoeg!
Ik verdraag dit geen moment langer
Hoor je me
Onmiddellijk weg er mee
Nu!

Moeder:

Leonneke-

Leon:

En ik blijf bij je uit de buurt
Want je weet toch nog wel
Wat je tegen mij hebt gezegd
Op die vreselijke verlovingsavond
Ik moest bij jou uit de buurt blijven
Ik mocht je niet aanraken
Ik mocht je niet zoenen
Dat is nu al twee jaar zo-
Nou-
Hou er mee op!

Moeder:

Ik smeeek je Leon
Het is mijn enige troost

Leon:

Ach! De duivel zijn ouwe moer ook!
Ik geef je alles-
Ik werk zodat het jou aan niets ontbreekt
Samen met Zosia

Stem:

Ja-
De arbetar
Ja-
Men hur
Nina?

Leon:

Krijg nou wat
Hallucineer ik nu of zo?
Ik denk dat ik oververmoeid ben-
Ik dacht even
Dat mijn vader iets tegen me zei-
En ik heb hem niet eens gekend

Moeder:

Ach
Hij werkte ook
Althans-
Dat zei hij tegen me-

Leon:

Wie?!
Over wie heb je het verdomme!!

Moeder:

Over je vader
Jullie lijken in alles
Ook zo op elkaar
Precies als in Spoken
Van Ibsen

Leon:

Wie weet ben jij wel degene
Die dezelfde is
En bij compleet van elkaar
Verschillende mensen
Steeds dezelfde reactie oproept
Ja- zo is het wel genoeg
Leg je dat verrekte breiwerk nou nog opzij
Of hoe zit dat

Moeder:

Ik vervloek je

Leon:

Ik ben de kostwinner hier
Niet jij
Ik betaal dus ik bepaal
Dan zal ik ook laten zien
Dat mijn wil hier
Moet en zal geschieden
(rukt breiwerk uit haar handen)
Zo
En laat dat de laatste keer zijn
(met plotselinge tederheid)
Moeder-
Ik doe dit toch alleen maar
Voor uw eigen bestwil

(Antoni speelt een lied)

Leon:

Mag ik je zoenen
Zoals vroeger?
Ik weet niet of ik het recht
Nog wel heb-
En toch ben jij de enige
Van wie ik echt hou-

Moeder:

Welk recht?
Waar heb je het over?
Ik hou toch ook alleen maar
Van jou
Jongen-
Omhels me-

Theaterdirecteur:

In Spoken van Henrik Ibsen uit 1881
Vraagt Oswald zijn moeder
Hem uit zijn lijden te verlossen
De spoken uit het verleden
Die zij heeft willen verbergen
Hebben hem weten te vinden

Moeder:

Dit is een of ander afschuwelijk misverstand-
Mensen zijn zonen
Moeders vaders broers
En die moeten van elkaar houden
Ondanks alle verschillen
Dat moet gewoon!
Kom
Omhels me zoals vroeger

Ik heb de indruk
Dat we weer daar zijn
In ons oude vertrouwde huisje
Daar waren we tenminste gelukkig

Leon:

Praat niet zo moeder
Niet zo praten-
We hebben alle twee gewoon niet genoeg
Ons best gedaan om dat geluk
Via een eenvoudige weg te bereiken
Sterker nog-
We hebben alles in het werk gesteld
Om het allemaal kapot te maken

Moeder:

Laten we elkaar geen verwijten maken
Jongen
Alles komt nog goed
-Er heerst een vreemde rust in mijn ziel
Of ik ben volkomen nuchter
Of heel- heel erg dronken
Alles is voorbij: die complete waanzin
Of wie weet ben ik wel echt krankzinnig geworden

(Leon neemt haar in een woeste omhelzing)

Nee! Jij bent het!
Je bent niet langer die vreemde
Die *andere*

(pauze)

Maar Leon-
Zeg me nu eens
Want anders ga ik er aan onder door-
Ik heb verschrikkelijke dingen gehoord
over jou en Zosia
Is het ja of nee
Geef me antwoord met dat ene woord
En ik zal je geloven
Want weet je-
Er gaan verhalen over jou
En Zosia
Over bepaalde verdachte types-
Over geld-
Waar komt al die weelde vandaan
Leon
Vertel op
Zeg het me

Leon:

Dat is allemaal ordinaire laster
Er klopt niets van
Ik noch Zosia-

(Moeder wil naar hem toe, maar wankelt plotseling)

Moeder:

Wat is dit?
Ik zie niks meer
Niets dan rode kringen
Leon
Ik ben volledig blind geworden
Geef me wat wodka
In een glas
Pure wodka
Zonder water
Snel!
Ik was net zo gelukkig
Ik wil niet blind zijn
Wie zal nu het geld verdienen?
Ik wil dat breiwerk afmaken
Leon! Leon!
Het is niets-
Het gaat wel weer over
Hoewel-
Zo erg als nu is het niet eerder geweest-
Oei! Het gaat niet over!
Het is dus zover-
Ik ben voortaan blind
Wat maakt het ook uit
Ik weet in ieder geval
Dat het allemaal niet waar is
Wat er ook gebeurt
Ik ben gelukkig
Ik zal je nooit meer zien Leon
Maar je hebt inmiddels werk
Je bent nu iemand

(Leon omhelst haar)

Leon:

Moeder!
Dat komt door dat verdomde breiwerk
En die medicijnen van je-
Die morfine
In combinatie met wodka!
Waarom heb ik ook niet de kracht gehad
Om jou er vanaf te houden-
Ik heb je er nog wel bij geholpen

Want ik had het hart niet
Om nee tegen je te zeggen
God o god-
Hoe verschrikkelijk wreekt zich alles
In dit leven!

Lucyna:
Leon! Leon!

Leon:
Ga alsjeblieft weg
Mijn moeder is zojuist
Blind geworden
Het is nu toch allemaal voorbij

Moeder:
Wat heeft dit te betekenen
Wie is die mevrouw

Leon:
Dat is mevrouw Beer die verliefd op me is
Maar dat is niet wederzijds

Lucyna:
Niet wederzijds?
Hoezo niet?
Je houdt van me Leon
Doe niet zo gemeen

Leon:
Maak dat je weg komt
Zie je dan niet dat dit huis
Door onheil is getroffen

Lucyna:
Ongeluk bestaat niet Leon
Niet waar ik bij ben
Ik zal jullie alle twee redden
Gedeelde smart is halve smart
Ik wil met je trouwen Leon
Ik hou alleen van jou

Moeder:
Mijn zoon is al getrouwd

Lucyna:
Dat is niet waar-
Hij is getrouwd?
Je bent al getrouwd?
Je wilde me niet verliezen

En daarom heb je dit
Voor me verborgen gehouden?
Wat een klootzak ben jij
Jullie hebben geen idee hoeveel hij me
Sinds een jaar gekost heeft
Hij heeft me tonnen afhandig gemaakt
Ik ben inmiddels de tel kwijt
En hij-
Hij had het alleen maar
Over de verwezenlijking van zijn ideeën
En de armoede thuis-
Jullie zijn een stel ordinaire dieven
O god wat een walgelijke toestand
Hoeveel gevoel-
Hoeveel zuiver gevoel
Heeft hij me niet gekost-

Leon:

Je geld krijg je terug
Lucyna
Als mijn ideeën-

Lucyna:

Jouw ideeën!
Quatsch! Onzin!
Flauwekul waar geen weldenkend mens
In gelooft!
Door een pooier verzonnen!
Zijn ideeën!
Waanzin! Idioterie!

Lucyna:

Uw zoon is een pooier
Beste mevrouw
Een ordinaire pooier
Snap je dat
Blinde heks
Je hebt je zoon opgevoed tot een pooier
Daar leeft dat monster nu van
En ik hield nog wel van hem
O god wat een walgelijke toestand-

(Leon laat Moeder los; stort zich op Lucyne en wil haar buiten gooien)

Leon:

En nu ga je weg
Lucyna
Want ik sta vandaag niet voor mezelf in!

(Antoni speelt een lied)

Theaterdirecteur:

Zo heb ik eens
Iemand de opdracht gegeven
Een hevige emotie uit te beelden
Ik gaf hem de opdracht
Te spelen dat hij zat opgesloten
In een mijn
Zonder kans op redding
Eerst begon hij rustig te spreken
Over zijn toestand
Maar daarna
Steeg de spanning
En werden bij hem
Allerlei angstverschijnselen werden zichtbaar
Het verschil tussen de bedachte omstandigheden
En de werkelijke omstandigheden
Viel volledig weg
De angst werd echt
De spanning werd ondragelijk
Het is dat ik zei:
'Rond maar af'
Anders was hij ter plekke
Gestorven

(Lucyna en Leon liggen op de grond)

Lucyna:

Deze stad is dood
Deze stad ging dood toen jij begreep
Hoe makkelijk hij dood kon gaan
Ze vergissen zich die dit zien gebeuren
Bij donder en bliksem
Naar de geest van de schrift
En de meester die spottend zegt
Dat alles op z'n pootjes komt
Ze vergissen zich in de manier waarop
Ze zijn onvoorbereid:
Niemand is voorbereid
Liefhebben wat gedoemd is
Er bestaat geen andere liefde
Iedereen vaarwel zeggen
Als was het voor altijd
Goed zijn
Vergeven
Niet uitstellen tot morgen
Geen belangrijke en grote woorden inslikken
Misschien is er geen tijd meer voor
Geen ruimte
Er komt geen andere liefde meer
Deze stad is overal-

(in de deuropening verschijnt Zofia; ze heeft een koffer met cocaïne bij zich en is op een zonderlinge manier uiterst opgewonden)

Lucyna:

Kijk eens aan
De hoer die verliefd op je is
Is op bezoek
Komt dat even goed uit-

(Lucyna valt Zofia aan; ze vechten; zakken cocaïne vliegen in het rond; Dorota tilt de spartelende lucyna op en draagt haar weg)

Lucyna:

Hoer!
Godvergeten hoer!

(Zofia probeert een lied te zingen; het lukt haar niet)

Zofia:

Leon
Darling-
Je hebt er geen idee van
Hoe heerlijk dit is
Ik ben aan een volledig nieuw leven begonnen
Ik zeg alles
En ga en sta waar ik wil
Ik stijg boven het leven uit
Niets kan me nog schelen
(tegen haar vader)
Ik ben een straathoer
Snap je dat?

Moeder:

Zosia
Ben jij dat?

Zofia:

En moeder is eindelijk blind geworden
Van het breien
Uit de kunst
Wat maakt het uit
Geld genoeg
Mijn schoonmoeder
Van huis uit barones von und zu Obrock
Gemediatiseerd Freifrau uit de elfde eeuw
Met ck

Lucyna:

Geef mij ook maar wat van die cocaïne

Zofia:

Wat voel ik me geweldig
Zo licht ook
En wat heerst er een vreemde harmonie
In de kosmos
Ook al is het dan allemaal bij elkaar
Een enorme zwijnenbende
Hoe mooi is alles
De mensen zijn als de heerlijkste herinneringen
Aan zichzelf!
En ze leven! Ze zijn echt!

Dorota:

Zeg
Neem me niet kwalijk-

Zofia:

Ga je gang
Doe alsof je thuis bent
Ik zal zodadelijk orders geven
Met betrekking tot het avondeten
Zodat iedereen kan mee-eten
En jij heks
Jij blijft ook-
We blijven allemaal hier
Voor het avondeten
Ja toch?

Dorota:

Dat wordt dan wel een koud buffet

(gaat naar de keuken)

Lucyna:

Ik ben vandaag een illusie armer geworden
Ik ben gebroken
Misschien dat ik op die manier
Dit alles kan verdragen

(neemt cocaïne van de schaal)

Leon:

Geef mij ook maar wat
Want het begint een behoorlijke bende te worden
In die bovenkamer van mij

Antoni:

(tegen Leon)
Ik weet niet of je het weet
Maar ik ben de minnaar van je vrouw

Leon:

Geweldig
Ach wat voel ik me fantastisch
Nu ben ik volkomen in harmonie met mezelf
Je hebt gelijk Zosia
Heerlijk die cocaïne
Er heerst zo'n helderheid
In die hersens van mij
En niets kan me nog iets schelen
Moeder-
Neem hier wat van
Het is echt buitengewoon
Alles verandert!
Dit is niet hetzelfde
Als die afgrijselijke morfine
Of alcohol van jou

(Leon geeft zijn moeder cocaïne)

Moeder:

Kom maar op met dat spul
Och-
Alles wordt almaar mooier
En mooier

Lucyna:

Tot nu toe heb ik niet de moed gehad
Dat spul in te nemen

(neemt meer cocaïne van de schaal)

Antoni:

Over twee minuten is alles weer voorbij
Mevrouw daar zal dat nog beter voelen
Want die heeft daarvoor
Ook al gedronken

(Lucyna snuift de cocaïne op waarna ze een slok wodka neemt)

Lucyna:

Mijn gewone leven was een hel
Dat zie ik nu in
Niets aan de hand
Dit is fantastisch

Antoni:

Jij denkt dat je alles helder ziet
Maar cocaïne geeft niets dan extase

Lucyna:

Voor mij is dat voldoende
Aah- wat voel ik me goed
Geweldig

Antoni:

Maar daarna-
Ik heb er geen woorden voor-
Ik ben maar een matige gebruiker
Ik ben niet verslaafd

(neemt een flinke snuif in de schaal)

Lucyna:

Niet-verslaafde cocaïnegebruikers bestaan niet

Dorota:

Wat gaan we doen?
Hallo? Wat gaan we doen?

(mept Antoni richting keuken, komt dan terug)

Leon:

Matig zal ik nooit zijn
Mijn leven is voorbij
Maar dat is geen drama

Dorota:

De wodka en hapjes staan klaar

Leon:

De wodka en hapjes staan klaar
We gaan eens lekker de beest uithangen
Een avond van volstrekte zorgeloosheid
Muziek!

(harde muziek; Dorota sluit de schuifwand; alleen moeder en de theaterdirecteur zijn achter gebleven; pauze)

Moeder:

't Is niet altijd rozengeur
Meneer de theaterdirecteur
Dat stond vroeger bij ons
Op de keukendeur-
En mijn vader schreef op het behang
Lekker is maar ene vinger lang
En op de deur van 't buffet
Daar had mijn moeder opgezet:
En wat er bij ons ook maar gebeuren zal
Wij vierden altijd carnaval

Theaterdirecteur:

De mens kent
Vier soorten werkelijkheidsbeleving
Hij kan reageren op een werkelijke gebeurtenis
Er is ook een reactie mogelijk
Op een gefantaseerde gebeurtenis
Waarbij de voorstelling zich uitsluitend
Afspeelt in het hoofd
Dan is er de reactie op een gedroomde gebeurtenis
Die als werkelijke gebeurtenis
Kan worden ervaren
Tot bij het ontwaken
De droom als fantasie wordt ontmaskerd
En ten slotte is er de reactie
Op een gespeelde gebeurtenis
Het verstand maakt het weliswaar mogelijk
Vast te stellen
Wat waar is en wat niet
Maar zodra de emoties
Worden geprikkeld
Is het hersenstelsel minder in staat
Onderscheid te maken
Tussen spel en werkelijkheid
Aan dit onvermogen
Dankt de kunstzinnige ontroering
Haar bestaan-

(de telefoon gaat; Dorota komt van ver; neemt op; gaat af, Leon halen)

Leon

Hallo?
Herr Bannen-
Aber du hast nerven
Mich hier an zu rufen
Wass?
Natürlich sinds sie echt
Glauben si mir nicht?
Hör mal-
Diese Dokumentation is so echt wie möglich
Jawohl
Ja-
Die Kodierung vom Mobilisationsplan
Ist A200
406
Nicht schreiben
Enthalten!
A200
406
Wass machst du?
Nicht aufschreiben sagte ich

Enthalten!
Nein
406
A200
406
Was machst du?
Hasst du es aufgeschrieben?
Nicht aufschreiben
Was?
Nicht wegwerfen!
Fressen!
Ja! Gleich!
Hallo?
Wo ist das Papierchen?
Hast du er gefressen?
Oké-
A200
406
Oké-

Moeder

Met wie bel je daar Leonneke?
Is dat één van jouw zakenrelaties?
Ja?

Leon

Moeder-
(in de hoorn)
Moment mal-
(tegen moeder)
Die hele Lucyna Beer
Moeder
Daar werd ik niet rijk van
En ook van die cocaïne niet
Dat was maar zakgeld begrijp je
De belangrijkste bron van inkomsten
Is spionage
Militaire spionage
Nu weet je het
Jij zegt dat ik laf ben
En soms ben ik dat ook
Maar ik ben dol op geheimzinnige
En gevaarlijke zaken
Als je het mij vraagt:
Dat is de invloed van de film
Zelfs ik moet me zo nu en dan
Even ontspannen
En die code is van een militair document
Dat ik heb gestolen
Nu weet je alles

(in de telefoon)

Na und?
Das ist meine Mutter
Heute bekam sie Blind und Wahnsinnig
Sie ist ganz Ungefährlich
Und dabei habe ich ihr
Mit Hilfe ihrer Strickarbeit
Wie eine Vampiere
Vollkommen ausgezogen-
Wie eine Vampiere vollkommen leergesaugt
Das ist ein ganz amusanter Angelegenheit
Nichtwar?
Tschüss.

(hangt op)

Moeder:

Dit is niet te verdragen
Mijn Leonneke! Een spion!

(valt levenloos achterover)

Leon:

Het is geen moreel leed
Dat haar fataal is geworden
Nee-
Morele kwesties kunnen niet doden
Mijn arme oude moeder
Heeft een te grote dosis cocaïne genomen-

(terwijl hij wegloopt:)

Dames en heren
Mevrouw mijn moeder is overleden
Tenslotte moest het er een keer van komen
Ze zei het net nog zelf
Vlak voor ze doodging:
Ik weet niet wie ik ben
Ik weet ook niet meer wie ik ben
En jullie allemaal-
Weten jullie wie jullie zijn?
Niemand weet dat
We weten nog niet eens
Wat 'zijn' betekent
Maar wat kan mij dat eigenlijk schelen-

Dorota:

(van achter)

Wat sta je daar nou te bazelen
Je moet je moeder redden

Leon:

(van achter)

We gaan verder

Met drinken en feestvieren

Mensen

Alle levensdrama's

Worden tot onbepaalde tijd

Uitgesteld

(Dorota op; loopt naar het lijk van moeder; plotseling valt de rechterhand van moeders borst op de grond)

Dorota:

Aahhh!

(Dorota af; Leon halen)

Dorota:

(van achter)

Je moeder bewoog!

Leon:

(van achter)

Wat krijgen we nu weer?

(Leon op; iedereen komt kijken wat er aan de hand is; glazen en hapjes in de hand, sommigen kauwend)

Leon:

Wil je ons een volgende keer

Alsjeblieft niet meer

De stuipen op het lijf jagen

Met dit soort flauwekul-

Mevrouw is beslist dood

En overleden

En nog weet ze niet

Wat dood zijn betekent

Net zo min overigens

Als wij weten wat leven betekent

Terwijl we nog in leven zijn-

Het komt mij voor

Dat ik net iets heel diepzinnigs

Heb gezegd

Maar waarschijnlijk is het onzin

Kom-

Muziek!

(loodst het gezelschap de eetzaal binnen; van achter de schuifwand klinkt carnavalsmuziek)

Anders:

Nina-

(Moeder staat op, loopt naar Anders)

Stem:

Jag hyser vörtnad för de gråa håren
Som kröner ditt rara ansikt
De mildrar ju spåren av åren
Efter livet med arbet och plikt-

(samen af)

Theaterdirecteur:

Er zijn verscheidene lagen
Te onderscheiden in het zenuwstelsel
De diepste laag is het instinkt
Dat aan alles waar naar wij streven
Ten grondslag ligt:
De drang tot zelfbehoud
De driften ontwikkelen zich later dan dit instinkt
Er zijn twee grote driften
Agressie en kongressie
In de agressie uit zich de drang tot zelfbehoud
Ten koste van de medemens
In de kongressie uit zich de behoefte
Zich samen met anderen staande te houden
De mens is een sociaal wezen
Uit noodzaak
We worden hulpeloos geboren
En hebben altijd de steun
Van anderen nodig
De emoties zijn persoonlijker
Dan het instinkt of de driften
Ze zijn toegankelijker voor sociale invloeden
Al kunnen ze nog steeds
Met het instinkt of de driften
In verband worden gebracht
Er zijn agressieve en kongressieve emoties
Gevoelens zijn weer genuanceerder
En komen voor zover we kunnen nagaan
Bij dieren niet voor
Ze zijn zuiver menselijk
En lopen zover uiteen
Dat vaak de band met de emotie
Die er aan ten grondslag ligt
Moeilijk herkenbaar is

*(de theaterdirecteur opent de schuifwand, op een kier, kijkt naar het feestende gezelschap;
sluit dan weer de wand)*

Er zijn agressieve en kongressieve gevoelens
Nog genuanceerder dan de gevoelens
Zijn de agressieve en kongressieve aandoeningen
Ze zijn zuiver persoonlijk en sterk gedifferentieerd
Gevoel voor humor bijvoorbeeld
Is een aandoening met agressieve inslag
Boven de aandoeningen staan de idealen
Uitingen van verbondenheid met verschijnselen
Die het menselijke vermogen
Te boven gaan
Idealen kunnen maatschappelijk
Of religieus van aard zijn-
En de hoogste trap in de ontwikkeling
Is het vermogen
Tot logisch denken
Het verstand oefent
Een grote ordenende invloed uit
Op driften emoties gevoelens
Aandoeningen en idealen-

Deel III

(carnavalsmuziek; Dorota opent de schuifwand, het gezelschap zingt hartstochtelijk met de muziek mee; op de achtergrond zitten Moeder en Anders, naast elkaar; muziek stopt abrupt)

Onbekende vrouw:

Je zult me wel niet herkennen Leonneke
Maar ik ben je moeder toen ze nog 23 jaar was
Nog van voor je geboorte
Inwendig ben ik in jouw gezelschap
Ik ben in gezegende omstandigheden

Leon:

Mijn moeder in haar jonge jaren?
Dat is een elementair feit
Dat verder niet valt te analyseren-
Of ik heb een iets te grote dosis cocaïne genomen-

Onbekende vrouw:

Uiteraard zullen sommigen dit zien
Als een droom of een symbool
Of Joost mag weten als wat nog meer
Ik laat hen bij de interpretatie volkomen vrij
Want zelfs al zou ik hun die vrijheid niet gunnen
Dan nog zouden ze precies zo handelen-
Met een vinger kun je geen glas snijden
Zoals het oude Russische spreekwoord luidt

Leon:

Mijn moeder-
Ze is volledig door mij uitgezogen
En heeft vervolgens door eigen schuld
Van mij de genadeklap gekregen
Daar lag ze
Levenloos

Onbekende vrouw:

Tot hier Leon
Je hebt er een handje van lange toespraken te houden
En dat is vervelend voor de mensen in de zaal
Voor al degenen die niet de kwalificaties hebben
Om jouw gedachten te begrijpen
Ik wil je voorstellen aan je vader
Die je nauwelijks het gekend
Hij werd opgehangen toen jij drie was
Je zult hem vast niet meer herinneren

Anders:

Du är suverän Leon

Onbekende vrouw:

Je bent een kanjer Leon

Anders:

Jag gillar dig

Onbekende vrouw:

Ik mag je

Anders:

Och jag har alltid gillat dig

Onbekende vrouw:

En ik heb je altijd al gemogen

Anders:

Redan då du var en gröngöling

Onbekende vrouw:

Al toen je nog maar een melkmuil was

Anders:

Jag visste att du skulle växa upp till en karl

Onbekende vrouw:

Ik wist dat er een kerel uit jou zou groeien

Anders:

Leon

Du är ett större geni än många konstnärer

Profeter eller grundläggare av nya religioner

Onbekende vrouw:

Je bent een groter genie dan veel kunstenaars

Profeten of stichters van nieuwe religies

Anders:

Här är tidningar från Uruguay

Honduras Filippinerna

Japan-

Du är världsberömd Leon

Namnet Östlund

Har gjort alla kändisar till åtlöje-

Onbekende vrouw:

Je staat in een heleboel landen

In de krant

En in Japan

De naam Östlund

Is wereldberoemd

Anders:

Det är storartat Leon
Jag är stolt över dig

Onbekende vrouw:

Hij is erg trots op je Leon

Leon:

En dat nu moeder niet meer leeft
Zelfs die troost zal zij niet kennen
Wat een domme pech

Onbekende vrouw:

Je vergeet dat ik jouw moeder ben
Dit alles maakt me heel blij
Ik vergeef het je allemaal

Leon:

Ik bevind me in een hel
Ergens op een andere planeet
Alleen ik
Als enige van mijn soort
Eenzaam en afschuwelijk
En van alles vervreemd-
Uiteindelijk heeft de hele
Tot in het extreme versterkte
Bijna tot barstens toe opgehoopte werkelijkheid
Zich tegen mij gekeerd
En wordt vervolgens alles
In dezelfde mate als waarin het eerst mooi was
Onbegrijpelijk en monsterlijk-
Hier is het breiwerk waardoor die arme ziel
Haar gezichtsvermogen heeft verloren
En alles wat ze haar leven lang heeft lopen beweren
Was erop berekend
Ik herinner me ieder woord van haar
En ieder woord doet me pijn
Als een miljoen tumors in mijn hersenen
En ik weet niet wat ik er op dit moment
Allemaal voor over zou hebben-
Alle roem die hele trots dat ik dat concept
Van mij heb verwezenlijkt
Ik zou er ik weet niet wat voor willen geven
Alles schiet te kort
Als ik ook maar één kwaad woord
Dat ik tegen haar heb gezegd
Eén pietpeuterige gedachte
Waarmee ik haar heb gekwetst
Als ik die ongedaan zou kunnen maken

Jullie weten niet wat het is
Om zo'n last van gewetensnood te hebben
Ik overleef dit niet-

Onbekende vrouw:

Leonneke-

Anders:

Leon-

Kör till! Upp med hakan!
Du har en kamp framför dig
Inte allt är fullbordat
Det stora arbetet måste ännu påborjas
Hela mänskligheten väntar på det!

Leon:

Denkt u soms
Dat die hele mensheid mij iets kan schelen?
Ik doe haar in haar geheel cadeau
Voor één klein moment van leven
Van mijn arme moeder
En voor het ongedaan maken
Van de smeerlapperij die ik op mijn geweten heb
Sodeju!
Van jou heb ik al die prachtige trekken
Dankzij jou ben ik
Spion en pooier geworden

Anders:

Leon-

Leon:

Nog één woord en ik maak je af

Anders:

Bravo Leon-
Det är första gången
Som jag känner igen min son I dig-

Onbekende vrouw:

Laten we gaan
Als hij zich hier doorheen slaat
Zal hij sterk zijn
Zo niet
Dan naar de duivel met hem-

(tijdens het weglopen)

Anders:

Det liknar litet din avlidna moders stil:
Skjuta alla dina brister på mig
Denna brist har du förresten från din mor-

Onbekende vrouw:

Hè?
Nej Anders

Anders:

Ja
Nina-

Onbekende vrouw:

Nej Anders

(samen af)

Leon:

Nu heb ik niets meer
Niets niets niets
Alleen nog deze onzalige herinneringen-

Dorota:

Mooi gezegd: 'laten we gaan'
Maar hoe komen wij hier weg?
Niemand-
Ik heb het aan iedereen gevraagd-
Niemand weet hoe wij hier weg komen

Lucyna:

Leon
Ik neem je helemaal niets kwalijk
Ik heb veel door jou geleden
Maar je hebt mij geleerd wat liefde is
Ultieme echte liefde
En bovenal heb je mij geleerd
Dat die niet door het slijk gehaald mag worden
En dat geld krijg ik nog wel een keer van je terug
Als je straks rijk bent
En beroemd

Leon:

Ik weet echt niet hoe ik je moet bedanken Lucyna
Ja- ik geef je alles terug
Alleen-
Het zijn nogal flinke bedragen
In termijnen zal het zeker nog een paar jaar duren

Lucyna:

Dat geeft allemaal niks
Leonneke

Zofia:

Nou Leonneke
Als jij zo met iedereen goede maatjes wordt
Kun je het misschien ook met mij bijleggen
De seks kunnen we achterwege laten
Als je daar op staat
En voor het overige kunnen we vrienden zijn
Die door één idee worden verbonden
Ik zal je blijven ondersteunen
Tenslotte geloof je in mijn oprechtheid
Ten aanzien van intellectuele zaken
En wat dat andere betreft –
Jij bent het zelf geweest die mij ertoe heeft aangezet
En ik ben nooit opgehouden van je te houden

Leon:

Nou ja
Ik heb je ertoe aangezet
Omdat jou een bepaalde aanleg in die richting
Niet vreemd was
Anders had ik het nooit voor elkaar gekregen
Vooruit
Ik maak het goed met je
Alleen met die minnaar van je
Heb ik nog een appeltje te schillen
Maar het zal niet meer dan een symbool zijn-

(Leon haalt een revolver tevoorschijn; schiet op Antoni; die holt weg)

Dorota:

Antoni!

Theaterdirecteur:

(springt op)
Studie van de eenzaamheid
Een bewaker van afstandsleidingen
In de woestijn
De eenpersoonsbemanning
Van een zandkasteel
Wie hij ook was
s' Ochtends zag hij gloeiende bergen
In de kleur van as
Boven een smeltende nacht
Zich laven
Aan violet
En vloeibaar rouge opnemen

Totdat ze rechtop stonden
Reusachtig
In oranje licht
Dag in dag uit
En zonder het te merken
Jaar in jaar uit
Voor wie dacht hij
Is deze luister
Voor mij alleen?
Hij zal toch zeker voortduren
Na mijn dood
Wat is hij in het oog
Van de salamander?
Wat ziet de trekvogel?
Als ik de mensheid ben
Is zij dan zichzelf
Zonder mij?
En hij wist
Roepen was zinloos
Want geen van hen
Zou hem verlossen-
Milosz

(gaat weer zitten; de telefoon gaat)

Dorota:
Godzijdank
Eindelijk communicatie
Met de buitenwereld

(neemt de telefoon op)

Plejtus:
Mijn beste meneer Leon

Leon:
Zeg maar niks

(schiet Plejtus neer, en verder op alles wat beweegt)

Whores! Cowards!
You think you can kill me with lousy bullets huh?
Who you think I am?
I kill all you fuckin' assholes!
I take you all to fuckin' hell!
You need an army you hear!
An army to kill me!
Ha ha ha ha ha! You whores!
You scum! I piss in your faces !
Ha ha ha ha ha!

(Lucyna en Zofia vallen voor dood neer)

Theaterdirecteur:

Dames en heren
Daar hebben we het gedonder in de glazen
Zoonlief is in papa's sporen getreden-
Een klein lynchgerecht
In naam van de maffe democratie-
Uw grappen zijn niet leuk meneer
U overdrijft

Leon:

Hier heeft u er een voor uw pappie
Met dat domme geklets

(schiet op de theaterdirecteur, maar de kogels zijn op)

Leon:

Ach waarom doe ik dit ook allemaal
Help ik daar mijn arme oude moedertje
Ook maar enigszins mee?
En dit stuk vee durfde nog grapjes te maken ook
Het canaille
Mijn god
Mij staat niets dan ellende te wachten

Dorota:

Ik heb schoon genoeg van dit alles
Van die moorden
Van al dat geschiet
Dat gezeur
Van die hele flauwekul
Dat geknok
Die geestelijke miezigheid
Dat hele psychologische gewroet
In bedorven ingewanden
Ik wil leven-

Theaterdirecteur:

Het is allemaal één grote schijnvertoning
Kijk
Dit is helemaal geen lijk
Maar een etalage pop
Overigens van de hand
Van de bekende beeldhouwer
Archipenko-
Het hoofd is van hout
En de armen zijn van gips
En de rest is vlasvezel

(drinkt zijn glas leeg, in het weglopen:)

Alexander Archipenko
Werd geboren in 1887 in Kiev
Oekraïne
Zijn vader was professor
Aan de universiteit van Kiev
Na eerst thuis te zijn onderwezen
Ging de kleine Archipenko
Op negenjarige leeftijd naar het gymnasium
Op zijn dertiende moest hij langdurig
Het bed houden vanwege
Een scheenbeenkwetsuur
En als tijdverdrijf bestudeerde hij
Michelangelo-

(af)

Dorota:
Leven